

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPOJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Priorytet III- Wysoka jakość systemu oświaty, Poddziałanie 3.3.2. Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli

Zeszyt naukowy nr 13/2011

KSZTALCENIE MODUŁOWE

Wybrał i opracował:
mgr inż. **Andrzej Żelasko**

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna
im. prof. Szczepana A. Pieniążka w Skierniewicach
Wydział Pedagogiczny

www.profesjonalnynauczyciel.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

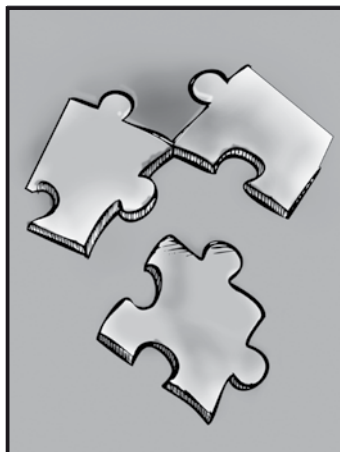
MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Priorytet III - Wysoka jakość systemu oświaty, Poddziałanie 3.3.2. Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli

Zeszyt naukowy nr 13/2011

KSZTAŁCENIE MODUŁOWE

Wybrał opracował:
mgr inż. **Andrzej Żelasko**

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna
im. prof. Szczepana A. Pięniżka w Skierniewicach
Wydział Pedagogiczny

www.profesjonalnynauczyciel.pl

Kształcenie Modułowe

Zeszyt naukowy 13

mgr inż. **Andrzej Żelasko**

Projekt okładki, skład i łamanie: Gp Studio DTP i Drukarnia, gpdruk.pl

ISSN - 2082-8187

Materiały do przedmiotu Kształcenie Modułowe
dla studentów studiów podyplomowych
„Profesjonalny nauczyciel kształcenia zawodowego”.

© Copyright by Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna, Skierniewice 2011

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna

im. prof. Szczepana A. Pieniążka w Skierniewicach

Wydział Pedagogiczny

ul. Mazowiecka 1B, 96-100 Skierniewice

Zeszyt naukowy nr 13

KSZTAŁCENIE MODUŁOWE

Wybrał i opracował:
mgr inż. **Andrzej Żelasko**

Spis treści

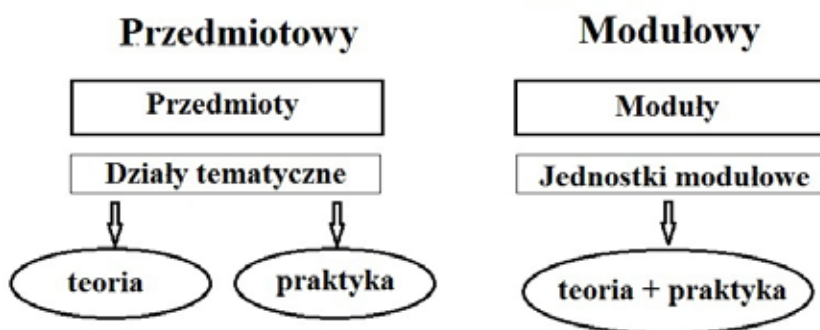
I. Istota kształcenia modułowego.	7
1.1. Program nauczania	7
1.2. Przedmiotowy i modułowy program nauczania	10
1.3. Wady i zalety kształcenia modułowego	13
II. Kształcenie modułowe a akty prawne	15
III. Moduł i jednostka modułowa	34
3.1. Kwalifikacja w zawodzie	34
3.2. Moduł	35
3.3. Jednostka modułowa	36
IV. Procedura opracowania programu	39
4.1. Etapy wdrażania kształcenia modułowego	41
4.2. Dostosowanie istniejącego programu modułowego do potrzeb szkoły	44
4.3. Procedura opracowania nowego programu modułowego	45
Faza I. – Analiza wymagań kwalifikacyjnych dla zawodu	45
Faza II. – Konstruowanie dydaktycznej mapy programu nauczania	46
Faza III. – Dobór i strukturyzacja treści kształcenia	48
Faza IV. – Opracowanie metodycznej obudowy zajęć edukacyjnych	54
4.4. Zasady opracowania programu nauczania do specjalizacji	58
4.5. Dostosowanie programów nauczania do wymogów reformy programowej	59
V. Rola nauczyciela w procesie kształcenia	61
Bibliografia	69

I. ISTOTA KSZTAŁCENIA MODUŁOWEGO.

1.1. Program nauczania

Przez program nauczania dla zawodu (rys. 1) lub profilu dla kształcenia zawodowego należy rozumieć zbiór usystematyzowanych, zgodnie z zasadami dydaktyki, celowych układów umiejętności i treści nauczania, ujętych w podstawie programowej w danym zawodzie lub profilu kształcenia zawodowego określonej odrębnymi przepisami, wraz z wytycznymi dotyczącymi realizacji procesu kształcenia i oceniania osiągnięć edukacyjnych ucznia,¹

Rys1. Programy nauczania w kształceniu zawodowym

Opracowana przez zespół KOWEziU pod kierunkiem dr inż. Krzysztofa Symeli definicja programu modułowego:

Program modułowy to zestaw modułów kształcenia w zawodzie i odpowiadających im jednostek modułowych, wyodrębnionych na podstawie określonych kryteriów, które umożliwiają zdobywanie wiedzy oraz kształtowanie umiejętności oraz postaw właściwych dla zawodu.

W działaniach na rzecz upowszechniania modelu kształcenia modułowego należy dostrzegać w szczególności następujące jego wartości:²

- możliwość szybkiego przystosowania szkolnych systemów kształcenia do potrzeb rynku pracy w zakresie zapotrzebowania na nowe kwalifikacje zawodowe wynikające z rozwoju techniki, technologii i organizacji pracy,

[1] Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 kwietnia 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i trybu dopuszczania do użytku szkolnego programów nauczania z zakresu kształcenia ogólnego oraz warunków i trybu dopuszczania do użytku szkolnego podręczników i zalecania środków dydaktycznych (Dz. U. z dnia 10 maja 1999 r.).

[2] Krzysztof Symela, Ekspertyza do tematy projektu innowacyjnego Nr 21, *Modernizacja oferty kształcenia zawodowego w powiązaniu z potrzebami lokalnego i regionalnego rynku pracy*.

- integracja kształcenia praktycznego i teoretycznego, a tym samym większe upracticznienie kształcenia zawodowego i zbliżenie procesu kształcenia do procesu pracy w wyniku organizacji uczenia się poprzez wykonywanie zadań zawodowych,
- wymóg zapewnienia odpowiedniego standardu wyposażenia pracowni dydaktycznych, jako warunek uruchomienia kształcenia,
- organizacja aktywnego uczenia się w toku indukcyjnym „od procesu wykonywania zadania zawodowego do struktury teoretycznej (zasady, prawa, procedury postępowania)”,
- osiągnięcie kwalifikacji ułatwiających transfer umiejętności, w tym uczenie: uczenia się, pracy samodzielnej, podejmowania decyzji, kreatywności, odpowiedzialności,
- osiągnięcie wyższych poziomów efektywności kształcenia zawodowego.

Kształcenie oparte na programach modułowych pojawiło się w Polsce w latach 90-tych. Wówczas to w podziale treści kształcenia pojawiły się po raz pierwszy moduły.

W tym samym czasie realizowany był projekt „TOR#9 Szkolenie dorosłych”, którego celem było opracowanie programów szkoleń dla dorosłych w oparciu o koncepcję Modułów Umiejętności Zawodowych MES (ang. Modules of Employable Skills) - zgodnie z którą wydzielono z zakresu pracy zadania zawodowe - jednostki modułowe. Opracowano modułowe programy szkolenia dla 21 obszarów zawodowych.

Wykorzystując zdobyte doświadczenie przy opracowywaniu modułowych programów szkoleń dla dorosłych podjęto prace nad opracowaniem programów szkolnych, opartych na podziale treści kształcenia na jednostki modułowe, zgodnie z metodologią MES.

Program PHARE przewidziany dla kształcenia w szkołach zawodowych był pierwszym, który wprowadził podział na moduły treści zapisanych w przedmiotach nauczania. W ramach programu PHARE 2000 opracowanych zostało 88 modułowych programów szkolenia zawodowego.

W kolejnych latach powstało:

- 55 modułowych programów nauczania opracowano w Wydziale Rozwoju Programów, w latach 2000-2003,
- 131 modułowych programów nauczania zostało opracowanych w ramach

projektu EFS „Przygotowanie innowacyjnych programów do kształcenia zawodowego”, w latach 2004-2008 oraz 3438 pakietów edukacyjnych czyli poradników dla nauczycieli i poradników dla uczniów, stanowiących obudowę dydaktyczną modułowych programów nauczania.

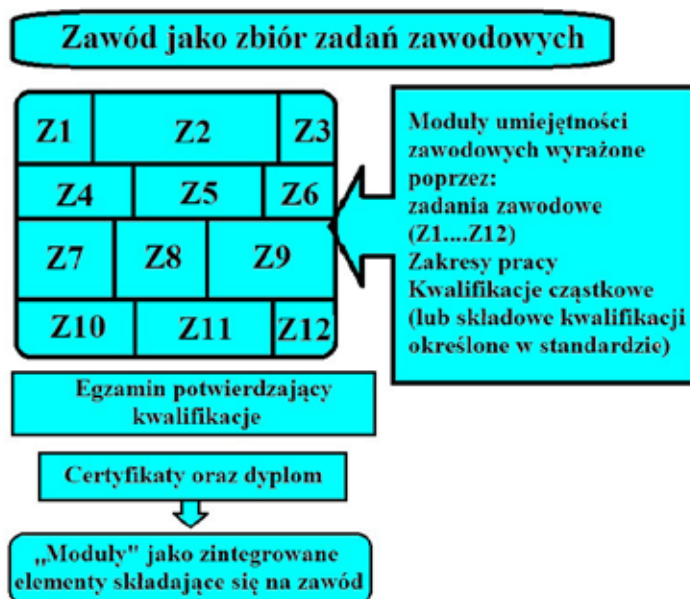
Podstawowym zadaniem szkoły zawodowej jest przygotowanie absolwenta do wykonywania zadań zawodowych w przyszłej pracy, efektywnego poszukiwania pracy, doskonalenia, doksztalcania i zmian kwalifikacji.

Absolwent współczesnej szkoły zawodowej powinien legitymować się wysokim poziomem kwalifikacji ponadzawodowych, ogólnozawodowych i zawodowych oraz charakteryzować się aktywnością, mobilnością i otwartością na kształcenie ustawiczne po to, by doskonalić i poszerzać swoje umiejętności zawodowe także w późniejszych etapach swojego życia.

Praca w zawodzie to wykonywanie określonych zadań zawodowych.

Zadanie zawodowe to układ czynności zawodowych powiązany jednym celem działania kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją

Zestawy zadań zawodowych obejmujące określone zakresy pracy na danym stanowisku to w programie moduły umiejętności zawodowych (rys 2).

Przygotowanie ucznia do wykonywania zawodu to umożliwienie mu nabycia określonej wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonywania zadań zawodowych wchodzących w skład zawodu w warunkach jak najdalej zbliżonych do rzeczywistości.

Wiedza to zestaw informacji i procedur działania niezbędnych do ukształtowania określonych umiejętności.

Umiejętność rozumiana jest jako gotowość do świadomego działania oparta na wiedzy oraz ruchowym opanowaniu wykonywania określonych czynności z możliwością dostosowania ich do zmiennych warunków.

Kształcenie powinno odbywać się najlepiej na stanowiskach dydaktycznych odzwierciedlających wyposażenie przyszłego stanowiska pracy. Jednocześnie programy nauczania muszą być na tyle elastyczne by istniała łatwość dokonania w nich zmian w miarę zmieniających się technologii i wymagań rynku pracy.

1.2. Przedmiotowy i modułowy program nauczania

W przeciwieństwie do tradycyjnego przedmiotowego programu nauczania program modułowy wychodzi naprzeciw oczekiwaniom współczesnego rynku pracy i pracodawców. Pozwala na tworzenie elastycznej, dostosowanej do oczekiwań pracodawców, drogi nabywania kwalifikacji zawodowych.

Różnice między kształceniem przedmiotowym i modułowym przedstawiono, porównując: podstawowe założenia procesu dydaktycznego, strukturę programu, organizację procesu dydaktycznego, stosowane metody nauczania oraz podstawowe aspekty oceniania³.

[3] *Jak wdrażać modułowe programy kształcenia zawodowego. Poradnik dla dyrektora szkoły i placówki oświatowej.* Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej Warszawa, 2011.

Podstawowe założenia procesu dydaktycznego	
Integracja kształcenia praktycznego i teoretycznego. Dominujące jest kształcenie praktyczne - teoria i praktyka razem według zasady - tyle teorii, ile jest niezbędne do wykonania zadań praktycznych (prymat umiejętności).	Niezależne nauczanie teorii i praktyki. Dominujące jest nauczanie teoretyczne - najpierw teoria, potem praktyka (prymat wiedzy).
Struktura programu	
Podstawowe informacje na temat struktury programu prezentuje mapa dydaktyczna modułowego programu nauczania dla zawodu, przedstawiająca kolejność i powiązania pomiędzy podstawowymi elementami tego programu, tzn. modułami i jednostkami modułowymi, pokazując jednocześnie drogi dojścia do zdobycia określonych kwalifikacji zawodowych.	Podstawowe informacje na temat struktury programu prezentuje zaproponowany w postaci tabeli plan nauczania, przedstawiający propozycję kolejności realizacji przedmiotów oraz przeznaczoną na nie tygodniową liczbę godzin. Brak przejrzystej informacji na temat sposobu dojścia do uzyskania określonych kwalifikacji dla danego zawodu.
Podział na moduły - części programu doprowadzające uczących się do osiągnięcia kwalifikacji i kompetencji. Moduł zawodowy przygotowuje do wykonywania zadania zawodowego typowego dla danego zawodu.	Podział na przedmioty teoretyczne i praktyczne. Przedmioty teoretyczne wyprzedzają w czasie realizację przedmiotów praktycznych.
Moduły podzielone są na jednostki modułowe.	W przedmiotach wydzielone są działy tematyczne.
Organizacja procesu dydaktycznego	
W związku z całkowitą integracją kształcenia teoretycznego i praktycznego - co do miejsca i czasu - zajęcia odbywają się z podziałem klasy na grupy ćwiczeniowe i realizowane są w pracowniach zawodowych.	Kształcenie teoretyczne odbywa się w ramach przedmiotów teoretycznych i dotyczy całej klasy. Kształcenie praktyczne realizowane jest w pracowniach zawodowych z podziałem na grupy ćwiczeniowe.
Ze względu na integrację miejsca i czasu kształcenia teoretycznego i praktycznego uczniowie mogą w naturalny sposób od razu zastosować w praktyce poznaną wiedzę.	Przedmioty teoretyczne zwykle realizowane są wcześniej, aby zapewnić przygotowanie do kształcenia umiejętności praktycznych. Czas, który upływa od poznania wiedzy do jej praktycznego zastosowania, często wynosi kilka miesięcy, a nawet cały rok.
Ponieważ ten sam nauczyciel prowadzi ucznia poprzez zdobywanie wiedzy i zastosowanie jej w praktycznym działaniu, może skutecznie unikać niepotrzebnych powtórzeń.	Często inny nauczyciel uczy przedmiotu teoretycznego, który stanowi przygotowanie do ćwiczeń realizowanych w ramach przedmiotu praktycznego - powoduje to konieczność przed ćwiczeniem przypomnienia lub wyegzekwowania wcześniej zdobytej wiedzy.
W planie lekcji godziny przeznaczone na kształcenie zawodowe są zablokowane w poszczególnych dniach.	W planie lekcji godziny przeznaczone na przedmioty zawodowe są umieszczone dość dowolnie, często poprzedzane przedmiotami ogólnokształcącymi.

Metody kształcenia	
W planowaniu kształcenia modułowego uwzględnia się dłuższe jednostki metodyczne, co znacznie ułatwia stosowanie aktywnych metod nauczania/uczenia się.	Stosowanie niektórych metod aktywnych jest utrudnione ze względu na rozbić godzinowe zajęć w planie lekcyjnym.
Ocenianie	
Ocena wiedzy i umiejętności jej praktycznego wykorzystania wzajemnie się przenikają, dając uczniowi pełniejszą informację na temat jego przygotowania do zawodu i do sprostania wymaganiom egzaminu zewnętrznego.	Oceniana jest wiedza (przedmioty teoretyczne) i umiejętności zawodowe (przedmioty praktyczne). Ze względu na większą liczbę przedmiotów teoretycznych dominującą wagę w procesie oceniania wewnątrzszkolnego ma ocena wiedzy.
Ocenianie jest ukierunkowane na sprawdzanie umiejętności praktycznych poprzez zastosowanie różnych form testów (sprawdzianów) praktycznych. Informacja zawarta na świadectwie szkolnym (ocena modułu, np. Instalacja urządzeń elektronicznych) informuje o stopniu opanowania zadania zawodowego i jest bardziej czytelna dla potencjalnego pracodawcy.	W ocenianiu dominują metody i formy sprawdzające wiedzę. Informacja na świadectwie szkolnym dotyczy przedmiotów formułowanych najczęściej w kategorii dziedzin wiedzy, np. Urządzenia elektroniczne.

W koncepcji kształcenia modułowego istnieje wyraźne powiązanie między treścią programu nauczania i treścią pracy zawodowej, do której nauka ma przygotować.

Moduł to wyodrębniony element programu nauczania, odnoszący się do określonej grupy treści programowych: ponadzawodowych, ogólnozawodowych, podstawowych dla zawodu, specjalizacyjnych, realizowanych w procesie kształcenia zawodowego w formie jednostek modułowych⁴.

Moduły w programie nauczania zawierają jednostki modułowe.

Jednostka modułowa to część modułu kształcenia w zawodzie, obejmująca logiczny i możliwy do wykonania wycinek pracy, o wyraźnie określonym początku i zakończeniu, który nie podlega zwykle dalszym podziałom, a jego rezultatem jest produkt, usługa lub istotna decyzja.

To właśnie ta część programu modułowego umożliwia nabycie określonej wiedzy i opanowanie umiejętności potrzebnych do wykonania zadania zawodowego.

Zarówno całe moduły jak i poszczególne jednostki modułowe można w zależ-

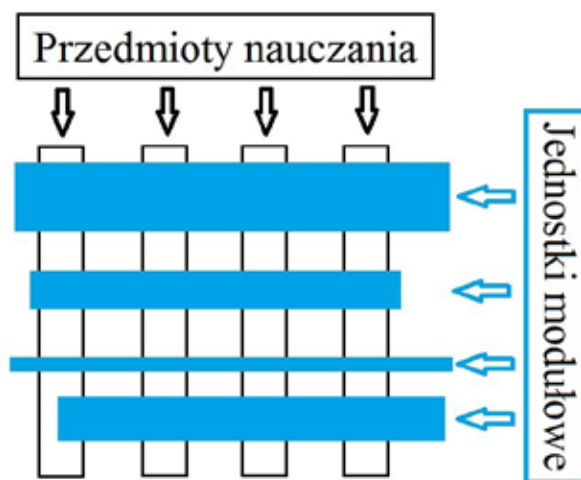
[4] *Modułowy program nauczania dla zawodu. Materiał metodyczny dla autorów programu*, MENiS-DKZiU, Warszawa 24 kwietnia 2003.

ności od potrzeb wymieniać dostosowując cały program nauczania do bieżących wymagań.

W procesie kształcenia modułowego nie ma podziału na zajęcia teoretyczne i praktyczne. Uczeń, wykonuje zadanie praktyczne i jednocześnie nabywa wiedzę teoretyczną konieczną do prawidłowego wykonania zadania.

Opanowanie zakresu jednostki modułowej wymaga wykorzystania wiedzy i umiejętności umieszczonych w tradycyjnych programach nauczania w różnych przedmiotach. Jednostki modułowe korelują i integrują treści kształcenia z różnych dyscyplin wiedzy. Zależności te obrazuje rys. 3.

1.3. Wady i zalety kształcenia modułowego

Kształcenie modułowe charakteryzuje się tym, że:

- proces uczenia się dominuje nad procesem nauczania,
- cele i treści kształcenia wynikają z przyszłych zadań zawodowych,
- preferowane są aktywizujące metody nauczania, które z jednej strony wyzwalały aktywność, kreatywność, zdolność do samooceny uczącego się, z drugiej zaś zmieniają rolę nauczyciela w kierunku doradcy, partnera, projektanta i organizatora procesu dydaktycznego,
- proces nauczania i uczenia się ukierunkowany jest na osiągnięcie konkretnych, wymiernych rezultatów w formie ukształtowanych umiejętności intelektualnych i praktycznych, które umożliwiają wykonywanie określonego zakresu pracy w zawodzie,
- wykorzystywana jest w szerokim zakresie zasada transferu wiedzy i umiejęt-

ności wcześniej uzyskanych przez ucznia w toku nauki formalnej, nieformalnej oraz incydentalnej,

- jednostki modułowe korelują i integrują treści kształcenia z różnych dyscyplin wiedzy,
- przygotowuje ucznia do wykonywania zawodu poprzez realizację zadań zbliżonych do rzeczywistych warunków na stanowisku pracy,
- rozwiązania programowo-organizacyjne dają możliwość kształtowania umiejętności zawodowych różnymi drogami,
- programy nauczania są elastyczne, poszczególne moduły i jednostki można wymieniać, modyfikować, uzupełniać oraz dostosowywać do poziomu wymaganych umiejętności, oczekiwań pracodawców oraz lokalnego rynku pracy,
- zapewnia przejrzystość dochodzenia do pełnych kwalifikacji w zawodzie.
- Te właśnie cechy kształcenia modułowego stanowią jednocześnie jego zalety.
- Wadami kształcenia modułowego jest:
 - konieczność przygotowania nauczycieli w zakresie metodologii
 - kształcenia modułowego, aktywizujących metod kształcenia oraz opracowywania pakietów edukacyjnych,
 - konieczność przygotowania infrastruktury dydaktycznej do kształcenia modułowego,
 - konieczność opracowania takiej organizacji zajęć, aby było możliwe kształcenie zintegrowane.

Programy modułowe mogą być wykorzystywane w systemie szkolnym do kształcenia w zawodach, ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Poszczególne moduły lub nawet jednostki modułowe z tych programów nauczania, mogą znaleźć zastosowanie podczas realizacji kursowych form kształcenia, doskonalenia zawodowego lub przekwalifikowywania w formach pozaszkolnych kształcenia.

II. KSZTAŁCENIE MODUŁOWE A AKTY PRAWNE

Realizacja kształcenia zawodowego musi być zgodna z regulacjami prawnymi obowiązującymi (ustawy i akty wykonawcze do nich) w Polsce. Konieczna jest znajomość aktów prawnych oraz ciągły monitoring zmian, które następują w prawie oświatowym.

Podstawowym aktem prawnym regulującym funkcjonowanie oświaty w Polsce jest Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity, Dz. U. z 2004 r. Nr 257, poz. 2572 z późniejszymi zmianami)

I. USTAWY

1. USTAWA Z DNIA 26 STYCZNIA 1982 R. – KARTA NAUCZYCIELA (Dz. U. z 2006r. Nr 97, p oz. 674, Nr 170, poz. 1218, Nr 220, poz. 1600; z 2007 r. Nr 17, poz. 95, Nr 80, poz. 542, Nr 102,poz. 689 i Nr 158, poz. 1103, Nr 176, poz. 1238, Nr 191, poz.1369 i Nr 247, poz. 1821; z 2008 r. Nr 145, poz. 917 i Nr 227, poz. 1505 oraz z 2009 r. Nr 1, poz.1, Nr 56, poz. 458, Nr 67, poz. 572, Nr 97, poz. 800, Nr 213, poz. 1650 i Nr 219, poz. 1706 oraz z 2011 r. Nr 149, poz. 887 i Nr 205, poz. 1206).

2. USTAWA Z DNIA 7 WRZEŚNIA 1991 R. O SYSTEMIE OŚWIATY (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2781; z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz.788, Nr 122,poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400 i Nr 249, poz. 2104; z 2006 r. Nr 144, poz. 1043,Nr 208, poz. 1532 i Nr 227, poz. 1658; z 2007 r. Nr 42, poz. 237, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280 i Nr 181, poz. 1292; z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370 i Nr 235, poz. 1618; z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1705; z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857 i Nr 148, poz. 991 oraz z 2011 r. Nr 106, poz. 622, Nr 112, poz. 654, Nr 139, poz. 814, Nr 149, poz. 887 i Nr 205, poz. 1206)

UoSO art.1

System oświaty zapewnia w szczególności:

- 8) możliwość uzupełniania przez osoby dorosłe wykształcenia ogólnego, zdobywania lub zmiany kwalifikacji zawodowych i specjalistycznych,

13) dostosowywanie kierunków treści kształcenia do wymogów rynku pracy,

14) przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia,

UoSO art.3

pkt 13a: definiuje podstawę programową kształcenia w zawodach: „– należy przez to rozumieć obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania opisanych w formie oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, niezbędnych dla zawodów lub kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, uwzględniane w programach nauczania i umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych oraz warunki realizacji kształcenia w zawodach, w tym zalecane wyposażenie w pomoce dydaktyczne i sprzęt oraz minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego;”

pkt 16: kształceniu ustawicznym — należy przez to rozumieć kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny;

pkt 17: formach pozaszkolnych — należy przez to rozumieć formy uzyskiwania i uzupełniania wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w placówkach i ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt 3a, a także kwalifikacyjne kursy zawodowe;”

pkt 19: kwalifikacji w zawodzie – należy przez to rozumieć wyodrębniony w danym zawodzie zestaw oczekiwanych efektów kształcenia, których osiągnięcie potwierdza świadectwo wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną, po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie jednej kwalifikacji;

pkt 20: kwalifikacyjnym kursie zawodowym – należy przez to rozumieć kurs, którego program nauczania uwzględnia podstawę programową kształcenia w zawodach, w zakresie jednej kwalifikacji, którego ukończenie umożliwia przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie tej kwalifikacji;

pkt 21: egzaminie potwierdzającym kwalifikacje w zawodzie – należy przez to rozumieć egzamin umożliwiający uzyskanie dyplomu potwierdzającego

kwalifikacje zawodowe lub świadectwa potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie – jeżeli został przeprowadzony w zakresie jednej kwalifikacji.”;

UoSO art. 9 ust. 1 – katalog obowiązujących w chwili obecnej typów szkół.

„3) szkoły ponadgimnazjalne:

- a) trzyletnią zasadniczą szkołą zawodową, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także dalsze kształcenie począwszy od klasy drugiej liceum ogólnokształcącego dla dorosłych,
- b) trzyletnie liceum ogólnokształcące, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- c) czteroletnie technikum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.
- d) szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, umożliwiającą uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie,
- e) trzyletnią szkołą specjalną przysposabiającą do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.”,

UoSO art. 22.2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi ponadto, w drodze rozporządzenia:

- 1) **ramowe plany nauczania**, w tym wymiar godzin do dyspozycji dyrektora szkoły, z uwzględnieniem w szczególności obowiązującego wymiaru godzin zajęć edukacyjnych dla poszczególnych etapów edukacyjnych, a także wymiaru godzin zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych; Obowiązującym obecnie aktem wykonawczym do tego artykułu jest Rozporządzenie MENiS z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów

nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2002 r. Nr 15, poz. 142, Nr 137, poz. 1155, z 2003 r. Nr 39, poz. 337, Nr 116, poz. 1093, z 2004 r. Nr 43, poz. 393, z 2005 r. Nr 30, poz. 252, z 2008 r. Nr 72, poz. 420 oraz z 2009 r. Nr 54, poz. 442).

Zgodnie z projektem z 13 października 2011r. Rozporządzenia MEN w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych:

„§ 2.1 Ramowy plan nauczania określa:

- 1) minimalny wymiar godzin na danym etapie edukacyjnym przeznaczonych na realizację poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w toku których odbywa się edukacja wczesnoszkolna, nauczanie przedmiotów, bloków przedmiotowych, o których mowa w § 4 ust. 3, kształcenie zawodowe oraz realizacja godzin z wychowawcą;
- 2) tygodniowy (semestralny) wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych dla uczniów (słuchaczy) poszczególnych klas na danym etapie edukacyjnym;
- 3) minimalny wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych na danym etapie edukacyjnym;
- 4) tygodniowy wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych na danym etapie edukacyjnym;
- 5) wymiar godzin do dyspozycji dyrektora szkoły przeznaczonych na:
 - a) zwiększenie liczby godzin wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych,
 - b) realizację zajęć organizowanych w ramach udzielanej uczniom w szkole pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zgodnie z przepisami w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, lub realizację zajęć rozwijających zainteresowania uczniów, z uwzględnieniem art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.).

§ 4 ust. 1 Na podstawie ramowego planu nauczania dyrektor szkoły ustala szkolny plan nauczania, w którym określa dla poszczególnych klas (semestrów) na danym etapie edukacyjnym tygodniowy (semestralny) wymiar godzin:

- 1) poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych;
 - 2) zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych, z zastrzeżeniem § 2 ust. 3;
 - 3) dodatkowych zajęć edukacyjnych, jeżeli takie zajęcia są prowadzone.
3. W szkole prowadzącej kształcenie zawodowe szkolny plan nauczania zawiera, oprócz zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego, zajęcia edukacyjne z zakresu kształcenia zawodowego, określone w programach nauczania dla poszczególnych zawodów.
4. W oddziałach szkół prowadzących kształcenie zawodowe na podstawie modułowego programu nauczania dla zawodu, minimalny wymiar godzin na kształcenie zawodowe jest sumą minimalnych wymiarów godzin na kształcenie zawodowe teoretyczne i kształcenie zawodowe praktyczne, określonych w ramowych planach nauczania dla danego typu szkoły.
5. W liceum ogólnokształcącym i technikum przedmioty ujęte w podstawie programowej kształcenia ogólnego w zakresie rozszerzonym oraz przedmioty uzupełniające są realizowane w oddziale, grupie oddziałowej i grupie międzyoddziałowej, a za zgodą organu prowadzącego również w grupie międzyszkolnej.

§ 5.1. W klasach IV-VI szkoły podstawowej, w gimnazjum, zasadniczej szkole zawodowej, liceum ogólnokształcącym, technikum, i w szkole policealnej podział na grupy jest obowiązkowy:

5. w przypadku realizacji w kształceniu zawodowym modułów, zgodnie z wymogami określonymi w modułowym programie nauczania dla zawodu;⁵⁾

W projektowanym rozporządzeniu (planowana data wejścia w życie to 1 września 2012 r), w przepisach określających ramowy plan nauczania dla zrezygnowano z określenia tygodniowej liczby godzin, w trzyletnim (lub czteroletnim w przypadku techników) okresie nauczania, przeznaczonych na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne. Przepisy określają jedynie minimalną liczbę godzin przeznaczonych na realizację podstawy programowej.

[5] Projekt z 13 października 2011 r. Rozporządzenia MEN w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych.

W oddziałach szkół realizujących w kształceniu zawodowym moduły, minimalny wymiar godzin na kształcenie zawodowe jest sumą minimalnych wymiarów godzin na kształcenie zawodowe teoretyczne i kształcenie zawodowe praktyczne, określonych w odpowiednich ramowych planach nauczania. Ustawodawca wyszedł w tym przypadku z założenia, że podział minimalnego wymiaru godzin na kształcenie zawodowe praktyczne i teoretyczne kłóci się z ideą realizacji programu nauczania o strukturze modułowej.

UoSO art. 22.2.

2) podstawy programowe:

- a) wychowania przedszkolnego,
- b) kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół,
- c) kształcenia w poszczególnych profilach kształcenia ogólnozawodowego,**
- d) kształcenia w poszczególnych zawodach,** uwzględniając w szczególności zestawy celów i treści nauczania, umiejętności uczniów, a także zadania wychowawcze szkoły, odpowiednio do poszczególnych etapów kształcenia i typów szkół oraz zawodów i profili kształcenia ogólnozawodowego

Nowa podstawa programowa, sukcesywnie wprowadzana do szkół, od 1 września 2012 roku dotrze także do szkół ponadgimnazjalnych. Zakłada konieczność dokonania radykalnych zmian w kształceniu zawodowym w bardzo krótkim czasie. Jej realizacja wymaga także zmiany przepisów dotyczących organizacji pracy a przede wszystkim ramowych planów nauczania.

Obecnie obowiązujące podstawy programowe koncentrują się na opisie **procesu** kształcenia. Nowe podstawy programowe formułują treści nauczania w języku **efektów** kształcenia. Treści nauczania sformułowane są w języku wymagań oraz precyzyjnie określają wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa na każdym etapie kształcenia.

Podstawa programowa ma zastąpić standardy egzaminacyjne.

Struktura podstaw programowych kształcenia w zawodzie	
obecnie obowiązującej	zgodnie z projektem w fazie tworzenia⁶
Wprowadzane po 2005 roku	Mające być wprowadzone od 1 września 2012r. PROJEKT
<p>I. OPIS ZAWODU 1. W wyniku kształcenia w zawodzie absolwent powinien umieć: 1) , 2) , n)</p> <p>Kształtowanie postaw przedsiębiorczych oraz przygotowanie do wejścia na rynek pracy powinno przebiegać zarówno w trakcie kształcenia zawodowego, jak i podczas realizacji zajęć edukacyjnych „Podstawy przedsiębiorczości”.</p> <p>2. Absolwent szkoły kształcącej w zawodzie(nazwa zawodu) powinien być przygotowany do wykonywania następujących zadań zawodowych: 1) , 2) , n)</p> <p>II. BLOKI PROGRAMOWE Zakres umiejętności i treści kształcenia, wynikający z opisu zawodu, zawierają następujące bloki programowe: 1) , 2) , n)</p> <p>BLOK: (nazwa bloku 1) 1. Cele kształcenia Uczeń (słuchacz) w wyniku kształcenia powinien umieć: 1) , 2) , , n)</p> <p>2. Treści kształcenia Treści kształcenia są ujęte w następujących działach programowych: 1) , 2) , , n)</p> <p>III. PODZIAŁ GODZIN NA BLOKI PROGRAMOWE <i>(procentowy podział pozwalający opracować programy nauczania w różnych strukturach) .</i></p> <p>IV. ZALECANE WARUNKI REALIZACJI TREŚCI KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE</p>	<p>I. OGÓLNE CELE I ZADANIA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO</p> <p>II. EFEKTY KSZTAŁCENIA 1. Efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów Efekty kształcenia wspólne dla danego zawodu i zawodów pokrewnych będą obejmowały umiejętności z następujących zakresów: 1) bezpieczeństwa i higieny pracy 2) podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, 3) posługiwania się językiem obcym zawodowym oraz umiejętności związane z obszarami wiedzy, stanowiącymi podbudowę do kształcenia w zawodzie, 4) kompetencji personalnych i społecznych, 5) organizacji pracy małych zespołów.</p> <p>2. Efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszarów kształcenia - administracyjno-usługowym (A) - budowlanym (B) - elektryczno-elektronicznym (E) - mechaniczny i górniczo-hutniczym (M) - rolniczo-leśny z ochroną środowiska (R) - turystyczno-gastronomicznym (T) - medyczno-społecznym (Z) - artystycznym (S)</p> <p>3. Efekty kształcenia właściwe dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach</p> <p>III. OPIS KSZTAŁCENIA W POSZCZEGÓLNYCH ZAWODACH 1. Cele kształcenia w zawodzie 2. Efekty kształcenia 3. Warunki realizacji kształcenia w zawodzie 4. Minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego 5. Możliwości uzyskiwania dodatkowych kwalifikacji w zawodach w ramach obszaru kształcenia określonego w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego</p>

[6] Projekt z dnia 15.09.2011 r. Rozporządzenia MEN w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach.

UoSO art. 22.2.

- 3) (uchylony);
- 4) **warunki i sposób oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów** oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów, z uwzględnieniem:
- a) prawa ucznia do jawnej i umotywowanej oceny oraz informacji o wymaganiach edukacyjnych,
 - b) tworzenia wewnątrzszkolnych systemów oceniania,
 - c) dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia,
 - d) przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach ucznia w nauce,
 - e) kompetencji okręgowych komisji egzaminacyjnych w zakresie przygotowywania, przeprowadzania i oceniania sprawdzianu i egzaminów,
 - f) możliwości zwalniania z części lub całości sprawdzianu i egzaminu laureatów i finalistów odpowiednio konkursów i olimpiad przedmiotowych,
 - g) możliwości unieważnienia sprawdzianu lub egzaminu w przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów, jeżeli to naruszenie mogło mieć wpływ na wynik sprawdzianu lub egzaminu;

Aktem wykonawczym jest Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 oraz Nr 130, poz. 906, Dz. U. z 2009 r. Nr 141, poz. 1150, Dz. U. z 2010 r. Nr 156, poz. 1046 oraz Nr 228, poz. 1491, Dz. U. z 2011 r. Nr 35, poz. 178).

Rozporządzenie to i jego późniejsze zmiany wprowadziły regulacje prawne w zakresie oceniania i klasyfikowania w nauczaniu z wykorzystaniem modułowego programu nauczania dla zawodu. Dały też możliwość określenia ich szczegółowych warunków przez szkołę.

§ 14.

1. W szkole prowadzącej kształcenie zawodowe na podstawie modułowego programu nauczania dla zawodu śródroczną i roczną (semestralną) ocenę klasyfikacyjną z danego modułu ustala się według skali, o której mowa w § 13 ust.

2. Śródroczna i roczna (semestralna) ocena klasyfikacyjna z danego modułu uwzględnia oceny uzyskane przez ucznia ze wszystkich w pełni zrealizowanych w danym semestrze jednostek modułowych przynależnych do tego modułu. Oceny z poszczególnych jednostek modułowych ustala się według skali, o której mowa w § 13 ust. 2.
3. Szczegółowe warunki i sposób ustalenia śródrocznej i rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej z danego modułu określa statut szkoły.

§ 24.4.

Do egzaminu semestralnego w szkole dla dorosłych kształcącej w formie zaocznej dopuszcza się słuchacza, który uczęszczał na obowiązkowe konsultacje, przewidziane w szkolnym planie nauczania, w wymiarze co najmniej 50 % czasu przeznaczanego na te konsultacje, oraz uzyskał z wymaganych ćwiczeń i prac kontrolnych, a w przypadku szkoły, która prowadzi kształcenie zawodowe na podstawie **modułowego programu nauczania dla zawodu - z prac kontrolnych przeprowadzanych z zakresu wszystkich w pełni zrealizowanych w danym semestrze jednostek modułowych, oceny uznane za pozytywne w ramach wewnątrzszkolnego oceniania.**

W przypadku gdy słuchacz otrzymał ocenę negatywną z pracy kontrolnej, jest obowiązany wykonać, w terminie określonym przez nauczyciela prowadzącego odpowiednio konsultacje lub jednostkę modułową, drugą pracę kontrolną. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu semestralnego jest uzyskanie z pracy kontrolnej oceny uznanej za pozytywną w ramach wewnątrzszkolnego oceniania.”;

§ 25.

5. W szkole dla dorosłych, która prowadzi kształcenie zawodowe na podstawie **modułowego programu nauczania dla zawodu, słuchacz zdaje w każdym semestrze egzamin semestralny, w formie pisemnej, z danego modułu ze wszystkich w pełni zrealizowanych jednostek modułowych przynależnych do tego modułu.**
6. **Przy ustalaniu oceny z danego modułu uwzględnia się oceny uzyskane przez słuchacza z egzaminów semestralnych przeprowadzonych ze wszystkich w pełni zrealizowanych jednostek modułowych przynależnych do tego modułu. Oceny z danego modułu ustala się według skali, o której mowa w § 13 ust. 2.**

7. Szczegółowe warunki i sposób ustalenia oceny z danego **modułu, o której mowa w ust. 6, określa statut szkoły.**”;

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (2001r. Dz. U. Nr 92, poz. 1020 oraz z 2003 r. Nr 90, poz. 846Dz. U. z 2010 r. Nr 103, poz. 652);

UoSO art. 22.2.

- 5) **sposób prowadzenia przez szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania**, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzaje tej dokumentacji, uwzględniające w szczególności ewidencję dzieci i młodzieży podlegających obowiązkowi szkolnemu i obowiązkowi nauki, a także stanowiące podstawę wydawania uczniom świadectw i dyplomów; Rozporządzenie MEN z dnia 24 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. Nr 23, poz. 225, z 2003 r. Nr 107, poz. 1003, 2009 r. Nr 116, poz. 977, oraz z 2010 Dz. U. Nr 156, poz. 1047)

§ 7. 1. Szkoła prowadzi dla każdego oddziału dziennik lekcyjny, w którym dokumentuje się przebieg nauczania w danym roku szkolnym, z zastrzeżeniem § 8.

„2. Do dziennika lekcyjnego wpisuje się w porządku alfabetycznym lub innym ustalonym przez dyrektora szkoły nazwiska i imiona uczniów, daty i miejsca urodzenia oraz adresy ich zamieszkania, imiona i nazwiska rodziców (prawnych opiekunów) i adresy ich zamieszkania, tygodniowy plan zajęć edukacyjnych, a w szkołach dla dorosłych prowadzących kształcenie w formie zaocznej — semestralny plan zajęć edukacyjnych, a także imiona i nazwiska nauczycieli prowadzących poszczególne zajęcia edukacyjne.

3. W dzienniku lekcyjnym odnotowuje się obecność uczniów na poszczególnych zajęciach edukacyjnych oraz wpisuje się tematy przeprowadzonych zajęć edukacyjnych, oceny uzyskane przez uczniów z poszczególnych zajęć edukacyjnych, a **w przypadku szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe na podstawie modułowego programu**

nauczania dla zawodu - również oceny uzyskane przez uczniów z poszczególnych modułów, oraz oceny zachowania. Przeprowadzenie zajęć edukacyjnych nauczyciel potwierdza podpisem, z zastrzeżeniem § 20a ust. 5.”,

Rozporządzenie MENiS z dnia 14 marca 2005 z dnia 27 lipca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności (Dz. U. Nr 58, poz. 504, 2007r Dz. U. Nr 140 poz. 987; 2008 r. Dz. U. Nr 67 poz. 412; ze zmianami) wprowadziło zmiany dotyczące:

- uporządkowania wydawania świadectw, dyplomów, indeksów i legitymacji służbowych;
- odpłatności lub zwolnienia z odpłatności za wyżej wymienione druki oraz duplikaty;
- zasad wydawania świadectw przez kuratora oświaty i prowadzenia rejestru wydanych świadectw;
- zapisów szczególnych osiągnięć ucznia na świadectwie szkolnym (pkt 10 załącznika nr 1 „Informacje ogólne”).

UoSO art. 22.2.

- 6) **warunki prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej** przez szkoły i placówki, uwzględniające możliwość wprowadzania nowych rozwiązań programowych, organizacyjnych i metodycznych w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, a także wprowadzania odmiennych od powszechnie obowiązujących warunków działania i organizacji szkół i placówek;
- 7) **organizację roku szkolnego**, uwzględniającą w szczególności terminy rozpoczynania i kończenia zajęć dydaktyczno-wychowawczych, przerw świątecznych i ferii szkolnych;
- 8) **organizację oraz sposób przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad**, uwzględniając, że konkursy, turnieje i olimpiady powinny służyć odkrywaniu i rozwijaniu uzdolnień uczniów, pobudzaniu twórczego myślenia, wspomaganie zdolności stosowania zdobytej wiedzy w prak-

tycznym działaniu, a także lepszemu przygotowaniu uczniów do nauki w szkołach wyższego stopnia lub do wykonywania zawodu;

9) (uchylony);

10) **standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe**, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 3 lit. a, d, f i g, z uwzględnieniem zasady, że wymagania powinny uwzględniać cele i zadania edukacyjne, zakres treści nauczania oraz umiejętności i osiągnięcia uczniów zawarte w podstawie programowej kształcenia w określonym zawodzie;

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 3 lutego 2003 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (Dz. U. Nr 49, poz. 411, z 2005 r. Nr 66, poz. 580, z 2006 r. Nr 226, poz. 1649, z 2007 r. Nr 207, poz. 1497, z 2008 r. Nr 235, poz. 1587, z 2010 Dz. U. Nr 103 poz. 652, oraz z 2011 Dz. U. nr 35 poz. 177).

Zmiany w zakresie kształcenia zawodowego wymuszą też zmianę zasad egzaminowania. Ośrodki egzaminowania będą przeprowadzały egzaminy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie umożliwiające uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe lub - w przypadku egzaminu przeprowadzonego w zakresie jednej kwalifikacji - świadectwa potwierdzającego kwalifikację w zawodzie. Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe będzie mogła otrzymać osoba niezależnie od tego, w jakiej formie nabyła wiedzę i umiejętności zawodowe (nauka w szkole, ukończenie kwalifikacyjnego kursu zawodowego, staż pracy w danym zawodzie lub zawodzie zbliżonym). Przystępujący do egzaminu będzie musiał posiadać poziom wykształcenia wymagany dla danego zawodu oraz zdać egzaminy z zakresu wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie.

UoSO art. 22.2.

11) **zasady udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach i placówkach**, które powinny tworzyć warunki dla zaspokajania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, w szczególności wspomagać rozwój uczniów i efektywność uczenia się;

UoSO art. 22a.

1. Nauczyciel ma prawo wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego.

2. Nauczyciel przedstawia dyrektorowi szkoły program wychowania przedszkolnego lub program nauczania. Dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, dopuszcza do użytku w danej szkole zaproponowany przez nauczyciela program wychowania przedszkolnego lub program nauczania.

2a. – uchylony

2b. Dopuszczone do użytku w danej szkole programy wychowania przedszkolnego lub programy nauczania stanowią odpowiednio zestaw programów wychowania przedszkolnego lub szkolny zestaw programów nauczania. Dyrektor szkoły jest odpowiedzialny za uwzględnienie w zestawie programów wychowania przedszkolnego i szkolnym zestawie programów nauczania całości odpowiednio podstawy programowej wychowania przedszkolnego i podstawy programowej kształcenia ogólnego ustalonej dla danego etapu edukacyjnego, a w przypadku szkoły prowadzącej kształcenie w zawodach albo w profilach kształcenia ogólnozawodowego – także całości podstawy programowej kształcenia w zawodzie albo podstawy programowej kształcenia w profilu kształcenia ogólnozawodowego.

2e. Dyrektor szkoły podaje do publicznej wiadomości, do dnia 15 czerwca, zestaw podręczników, które będą obowiązywać od początku następnego roku szkolnego.

UoSO art. 39.5

Dyrektor szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe, w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę i po zasięgnięciu opinii kuratora oświaty oraz opinii odpowiednio wojewódzkiej lub powiatowej rady zatrudnienia, ustala zawody, w których kształci szkoła, z zastrzeżeniem art. 59 ust.2.

Aktem wykonawczym jest Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (2004 r. Dz. U. Nr 114, poz. 1195 z 2005 r. Nr 116, poz. 969, oraz 2007r. Dz. U. Nr 124, poz. 860),

Klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego jest spisem zawodów opracowywanych przez Ministra Edukacji Narodowej w porozumieniu z ministrami resortów gospodarczych i ogłaszany w rozporządzeniach MEN.

Zmodyfikowana klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego wskazywać będzie:

- 1) zawody i wyodrębnione w nich kwalifikacje,
- 2) zawody, w których nie wyodrębnia się kwalifikacji,
- 3) typy szkół ponadgimnazjalnych, w których może odbywać się kształcenie w danym zawodzie,
- 4) zawody i kwalifikacje, w których kształcenie może być prowadzone na kwalifikacyjnych kursach zawodowych,
- 5) ministrów właściwych dla poszczególnych zawodów,
- 6) obszary kształcenia, do których są przypisane zawody, a także kwalifikacje w zawodzie, których kształcenie może być prowadzone na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

W projekcie z dnia 15 września 2011 r. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego „określono kwalifikacje wyodrębnione i nazwane dla wskazanych zawodów na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, technikum i szkoły policealnej. Kwalifikacje w zawodzie wyodrębnione w ramach poszczególnych zawodów są opisane w podstawie programowej kształcenia w zawodach jako zestaw oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, pozwalający na samodzielne wykonywanie zadań zawodowych. Kształcenie w zakresie kwalifikacji będzie prowadzone w ramach kwalifikacyjnych kursach zawodowych, realizowanych zgodnie z podstawą programową kształcenia w zawodach, a których ukończenie umożliwi przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie danej kwalifikacji. Klasyfikacja wskazuje kwalifikacje wyodrębnione w ramach zawodów, dla których przewidziano możliwość organizowania kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz kwalifikacje, dla których nie przewiduje się takiego rozwiązania. Wyłączenie możliwości prowadzenia kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych dotyczy zarówno zawodów, w których wyodrębniono kwalifikacje, jak i zawodów, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji. Zawody, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji to zawody szkolnictwa artystycznego, dla których ministrem właściwym jest minister do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określający w drodze odrębnego rozporządzenia podstawy programowe kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych.

Zawody wpisane do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego to zawody jedno-, dwu- i trójkwalifikacyjne, gdzie kwalifikacje oznaczono odpowiednio symbolami K1, K2 i K3. Zawody jednokwalifikacyjne to przede wszystkim zawody ujęte w grupach wielkich 6, 7 i 8, a nauczane w zasadniczej szkole zawodowej. Ponadto, wśród zawodów jednokwalifikacyjnych znajdują się między innymi zawody nauczane na poziomie technikum i szkoły policealnej, dla których ministrem właściwym jest minister do spraw zdrowia, minister do spraw zabezpieczenia społecznego, minister do spraw transportu, minister do spraw gospodarki morskiej. Wśród zawodów, w których kształcenie jest prowadzone w technikum, dominują zawody, w ramach których wyodrębniono dwie lub trzy kwalifikacje. W zawodach nauczanych w technikum pierwszą - bazową - kwalifikacją jest na ogół kwalifikacja ustalona dla zawodu/zawodów nauczanych w zasadniczej szkole zawodowej, a stanowiąca merytoryczną i programową podbudowę do nabywania kolejnych - wyższych - kwalifikacji w zawodzie w ramach tego samego obszaru kształcenia.

Dla celów kształcenia w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego wskazano obszary kształcenia, do których są przypisane poszczególne zawody. Obszary kształcenia obejmują zatem zestawy zawodów pogrupowanych pod względem wspólnych lub zbliżonych kwalifikacji wymaganych do realizacji zadań zawodowych w obrębie danego zawodu. W ramach danego obszaru kształcenia możliwa będzie konsolidacja zasobów edukacyjnych i kadrowych w centrach kształcenia zawodowego i ustawicznego, umożliwiającą racjonalne wykorzystanie potencjału szkół i placówek oświatowych. Uwzględniając Polską Klasyfikację Działalności wyodrębniono następujące obszary kształcenia:

- administracyjno-usługowy (A),
- budowlany (B),
- elektryczno-elektroniczny (E),
- mechaniczny i górniczo-hutniczy (M),
- rolniczo-leśny z ochroną środowiska (R),
- turystyczno-gastronomiczny (T),
- medyczno-społeczny (Z),
- artystyczny (S).

Zawody wpisane do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego ujęto w grupy wielkie, duże i średnie, zgodnie z podziałem zawodów ustalonym w kla-

syfikacji zawodów i specjalności, określonej w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z 2010 r. Nr 82, poz. 537). Dla przejrzystości klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego zrezygnowano w niej z podziału na grupy elementarne. W klasyfikacji ujęte zostały zawody w grupach wielkich od 3 do 9. Symbol cyfrowy zawodu przyjęty w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego jest zgodny z symbolem cyfrowym zawodu przyjętym w klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy. Zawodom nowo wprowadzonym do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, a nieujętych w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy, zostały nadane nowe symbole cyfrowe, kolejne odpowiednio w danej grupie wielkiej, dużej, średniej i elementarnej klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy⁷⁷.

KLASYFIKACJA WŁAŚCIWA⁸

Symbol cyfrowy	Nazwa grupy zawodów/ Nazwa zawodu	Wnioskodawca - minister właściwy w zakresie zawodu	Obszar kształcenia	Typy szkół			Nazwy kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach	Kształcenie w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych	Uwagi
				ZSZ	T	SP			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
311204	Technik budownictwa	budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej	B		X		K1 Wykonywanie konstrukcji budowlanych K2 Organizacja i kontrolowanie robót budowlanych K3 Sporządzanie kosztorysów oraz przygotowywanie dokumentacji przetargowej	X X	
311206	Technik drogownictwa	transportu	B		X		K1 Budowa dróg K2 Utrzymanie dróg i obiektów mostowych w wymaganym stanie		

[7] Załącznik do projektu z dnia 15 września 2011r. rozporządzenia MEN

[8] Fragment klasyfikacji właściwej – projekt z dnia 15 września 2011r. rozporządzenia MEN w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego

311408	Technik elektronik	gospodarki	E		X		K1 Wykonywanie instalacji urządzeń elektronicznych K2 Eksploatacja urządzeń elektronicznych	X X	
311410	Technik mechatronik	gospodarki	E		X		K1 Montaż urządzeń i systemów mechatronicznych K2 Eksploatacja urządzeń i systemów mechatronicznych K3 Projektowanie i programowanie urządzeń i systemów mechatronicznych	X X X	
311411	Technik elektroniki i informatyki medycznej	zdrowa	E			2	K1 Montaż i eksploatacja urządzeń elektroniki i informatyki medycznej		
311504	Technik mechanik	gospodarki	M		X		K1 Montaż i obsługa maszyn i urządzeń K2 Organizacja i nadzór procesów produkcji	X X	

UoSO art. 39. 5.

Dyrektor szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe, w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę i po zasięgnięciu opinii odpowiednio wojewódzkiej lub powiatowej rady zatrudnienia, ustala zawody, w których kształci szkoła.

UoSO art.60.1

Określa, jakie informacje powinien zawierać Statut szkoły.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. (Dz. U. Nr 61, poz. 624, z 2002 r. Nr 10, poz. 96, z 2003 r. Nr 146, poz. 1416, z 2004 r. Nr 66, poz. 606, z 2005 r. Nr 10, poz. 75. z 2007 r. Dz. U. Nr 35, poz. 222)

W projekcie z dnia 18 października 2011r. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicz-

nych szkół w zakresie kształcenia zawodowego (szkoły zasadniczej, technikum i szkoły policealnej) wprowadzono następujące zmiany:⁹

- 1) wprowadzono przepis dotyczący obowiązku określenia w statucie warunków i trybu przyjmowania uczniów do oddziałów międzynarodowych, jeżeli szkoła takie oddziały prowadzi.
- 2) wprowadzono przepis dotyczący określenia w statucie organizacji zajęć prowadzonych w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych, w zakresie zawodów w których kształci szkoła, jako jednej z jej podstawowych form działalności dydaktyczno- wychowawczej;
- 3) dodano przepis dotyczący określenia w statucie sposobu realizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli, w tym możliwości odbywania staży i szkoleń przez nauczycieli przedmiotów zawodowych wynikających z wdrażania nowoczesnych technik i technologii w kształceniu w danym zawodzie.
- 4) rozszerzono przepis o sformułowanie dotyczące opracowania i uzgodnienia, w zależności od potrzeb, szczegółowej organizacji praktycznej nauki zawodu z pracodawcami lub ich organizacjami oraz placówkami prowadzącymi kształcenie praktyczne dla uczniów danej szkoły;
- 5) 7) wskazano na możliwość tworzenia w technikach oddziałów dwujęzycznych;
- 6) 8) w statucie technikum zrezygnowano z regulacji dotyczącej obowiązku wyznaczania przez dyrektora szkoły na początku etapu edukacyjnego przedmiotów ujętych w podstawie programowej w zakresie rozszerzonym.

UoSO art. 64.1

określa formy działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły

UoSO art. 68a.

określa zasady organizowania kształcenia ustawicznego

1. Kształcenie ustawiczne jest organizowane i prowadzone w:
 - 1) publicznych i niepublicznych szkołach dla dorosłych,
 - 2) publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego, ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego,

z zastrzeżeniem ust. 2.

[9] Uzasadnienie projektu rozporządzenia z dnia 19 października 2011 r.

2. Kwalifikacyjne kursy zawodowe mogą być prowadzone przez:
 - 1) publiczne szkoły prowadzące kształcenie zawodowe w zakresie zawodów, w których kształcą,
 - 2) niepubliczne szkoły posiadające uprawnienia szkół publicznych, prowadzące kształcenie zawodowe w zakresie zawodów, w których kształcą,
 - 3) publiczne i niepubliczne placówki i ośrodki, o których mowa w ust. 1 pkt 2,
 - 4) instytucje rynku pracy, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.), prowadzące działalność edukacyjno-szkoleniową,
 - 5) podmioty prowadzące działalność oświatową, o której mowa w art. 83a ust. 2.
3. Kształcenie ustawiczne może być prowadzone jako stacjonarne lub zaoczne, a także z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

UoSO art.70

określa miejsca odbywania praktycznej nauki zawodu

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. Nr 113, poz. 988, z 2003 r. Nr 192, poz. 1875 oraz z 2010 r. Nr 61, poz. 378, z 2010 Dz. U. Nr 244 poz. 1626)

III. MODUŁ I JEDNOSTKA MODUŁOWA

Program kształcenia modułowego stanowi układ modułów umiejętności zawodowych.

W strukturze modułowego programu nauczania wyróżniono:

- założenia programowo – organizacyjne kształcenia w zawodzie,
- plany nauczania,
- programy modułów i jednostek modułowych.

Z wielu definicji pojęcia „moduł” i wielu koncepcji modułowej budowy programów kształcenia, funkcjonujących w różnych krajach i przedstawianych przez różne instytucje i organizacje, między innymi przez Międzynarodową Organizację Pracy, wybrano następujące: „moduł jest zwartą i samodzielną jednostką kształcenia, która posiada precyzyjnie sformułowane cele”, „moduł umiejętności kwalifikacyjnych określa minimum niezbędnych umiejętności i umożliwia ich kształtowanie”, „moduł zawiera informacje o celach, które charakteryzują się jednoznacznością i mierzalnością”, „poziom ukształtowanych umiejętności jest mierzalny”, „treść modułów można transformować”, „uczestnik szkolenia może osiągać zdefiniowane cele i odczuwać oraz uzyskiwać potwierdzenie, iż osiąga kwalifikacje zawodowe”¹⁰.

3.1. Kwalifikacja w zawodzie

Kwalifikacja w zawodzie – to „wyodrębniony w danym zawodzie zestaw oczekiwanych efektów kształcenia, których osiągnięcie potwierdza świadectwo wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną, po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie jednej kwalifikacji.”¹¹

Rozróżnia się cztery rodzaje kwalifikacji:

- ponadzawodowe,
- ogólnozawodowe,
- podstawowe dla zawodu,
- specjalistyczne.

[10] Janusz Moos; Działalność Regionalnego Ośrodka Edukacji Mechatronicznej w kontekście przemian w edukacji; www.roem.wckp.lodz.pl

[11] Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011r Nr 205, poz. 1206)

Kwalifikacje w zawodzie wyraża się poprzez umiejętności umożliwiające wykonywanie zadań właściwych dla zawodu realizowanych w czterech obszarach:

- 1) technologicznym - zadania dotyczące metod działania, technologii wytwarzania, usług, wykonywania operacji, opracowywania projektów, prowadzenia badań,
- 2) organizacyjnym - zadania dotyczące organizacji i planowania pracy na właściwym stanowisku oraz organizacji pracy podległych pracowników (planowanie, sprawdzanie, kontrolowanie),
- 3) kierowania i współpracy - zadania dotyczące kierowania zespołem i współpracy zespołu, współpracy z przełożonymi, kooperantami i otoczeniem przedsiębiorstwa,
- 4) kontroli i oceny jakości.

Umiejętności niezbędne do wykonywania zadań właściwych dla zawodu można podzielić na:

- umiejętności ponadzawodowe wspomagające wykonywanie pracy zawodowej; kształtowane w trakcie całego procesu kształcenia w szkole,
- umiejętności ogólnozawodowe występujące w danym zawodzie i w zawodach pokrewnych w ramach tego samego obszaru zawodowego,
- umiejętności podstawowe dla zawodu występujące w układzie niepowtarzalnym w innym zawodzie,
- umiejętności specjalistyczne związane bezpośrednio z pracą zawodową i wprowadzaniem zmian wynikających z postępu techniczno-technologicznego.

3.2. Moduł

Moduł to jak już wcześniej cytowano:

„Wyodrębniony element programu nauczania, odnoszący się do określonej grupy treści programowych: ponadzawodowych, ogólnozawodowych, podstawowych dla zawodu, specjalizacyjnych, realizowanych w procesie kształcenia zawodowego w formie jednostek modułowych.”¹²⁾

[12] Modułowy program nauczania dla zawodu. Materiał metodyczny dla autorów programu, MENiS-DKZiU, Warszawa 24 kwietnia 2003.

W programie kształcenia zawodowego występować mogą cztery kategorie modułów nawet po kilka z każdej kategorii:

- pierwsza kategoria to Podstawy działalności zawodowej – dotyczy umiejętności ponadzawodowych, wspólnych dla wszystkich zawodów (umiejętności społeczne, ekonomiczno-prawne, organizacyjne),
- druga kategoria to Podstawy zawodu – dotyczy umiejętności ogólnozawodowych dla zawodu lub grupy zawodów z tego samego obszaru zawodowego,
- trzecia kategoria to Podstawowe prace w zawodzie – dotyczy umiejętności podstawowych dla zawodu; liczba modułów z tej kategorii wynika z rodzaju prowadzonych prac, rozwoju oraz osiągnięć techniki, technologii, a także organizacji produkcji i usług,
- czwarta kategoria to Specjalistyczne prace w zawodzie – dotyczy umiejętności specjalistycznych.

Podstawową kategorię dydaktyczną programów kształcenia modułowego-zadaniowego stanowi JEDNOSTKA MODUŁOWA, której nazwa jest tożsama z nazwą zadania zawodowego. Jednostka modułowa pracy stanowi odrębną całość, jest samoistnym wycinkiem pracy i nie podlega dalszym podziałom. Rezultatem kształcenia w jednostce modułowej programu jest osiągnięcie kwalifikacji (umiejętności, wiadomości, cechy psychofizyczne) potrzebnych do wykonania zadania zawodowego (jednostki modułowej pracy)¹³.

3.3. Jednostka modułowa

Tak więc jednostka modułowa to:

Część modułu kształcenia w zawodzie, obejmująca logiczny i możliwy do wykonania wycinek pracy, o wyraźnie określonym początku i zakończeniu, który nie podlega zwykle dalszym podziałom, a jego rezultatem jest produkt, usługa lub istotna decyzja¹⁴.

Za najistotniejsze cechy jednostek modułowych należy uznać fakt, że:

- każda jednostka modułowa stanowi odrębną całość,
- reprezentuje ogólnie przyjęty podział pracy,

[13] Janusz Moos; Działalność Regionalnego Ośrodka Edukacji Mechatronicznej w kontekście przemian w edukacji; www.roem.wckp.lodz.pl

[14] Modułowy program nauczania dla zawodu. Materiał metodyczny dla autorów programu, MENiS-DKZiU, Warszawa 24 kwietnia 2003.

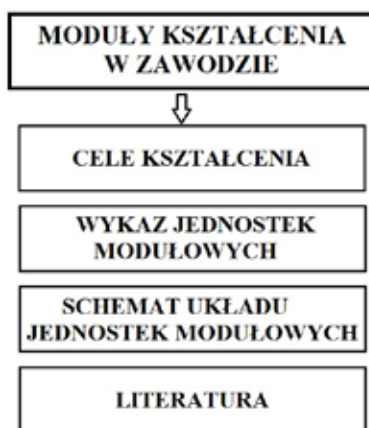

- uczeń ma zdefiniowany cel, który jest mierzalny,
- zasadnicza treść jednostek modułowych jest transformowalna do różnych populacji uczniów.

Poprzez analizę pracy w danym zawodzie lub obszarze zawodowym wyodrębnia się niezbędne moduły obejmujące określone zakresy pracy na danym stanowisku – określone zestawy zadań zawodowych.

Dokumentacja programowa w zakresie modułu zawiera następujące informacje dydaktyczne (rys. 4):

- a) cele kształcenia wyrażone w kategorii zachowań końcowych uczących się,
- b) wykaz jednostek modułowych, symbole jednostek modułowych, czas kształcenia w jednostce modułowej,
- c) schemat układu jednostek modułowych,
- d) wykaz literatury.

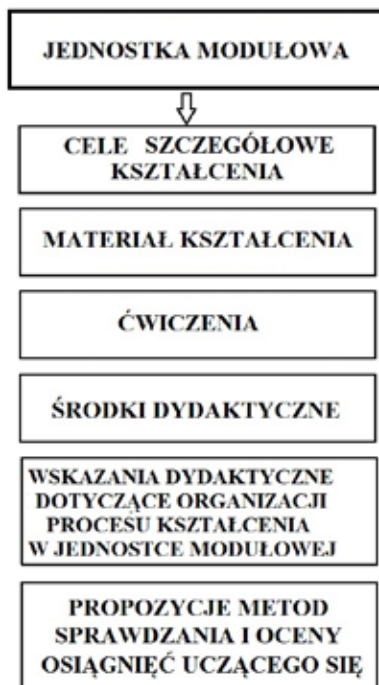
Rys. 4. Treści modułu

W każdym module poprzez analizę pracy wyodrębnia się dalej zadania zawodowe – jednostki modułowe.

Dokumentacja programowa w zakresie jednostki modułowej zawiera następujące informacje dydaktyczne:

- a) szczegółowe cele kształcenia wyrażone w kategorii zachowań końcowych uczących się,
- b) materiał nauczania,
- c) wykaz ćwiczeń,

- d) wykaz środków dydaktycznych,
- e) wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki,
- f) propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia.

Rys. 5. Treści jednostki modułowej

IV. Procedura opracowania programu

Programy nauczania dla zawodu powinny być projektowane w oparciu o podstawy programowe dla danego zawodu, ramowe plany nauczania oraz ogólne wymagania formalnoprawne. Uwzględnić należy także założenia reformy systemu edukacji oraz aktualny dorobek nauki.

Zarówno podczas tworzenia jak i realizacji powinno kierować się następującymi zaleceniami:

- “w kształceniu modułowym należy przyjąć założenie, że podstawą zdobywania wiedzy i umiejętności jest wykonywanie różnorodnych czynności w warunkach rzeczywistych bądź symulowanych,
- moduły oraz odpowiadające im jednostki modułowe powinny stanowić podstawę organizacji treści kształcenia, umożliwiać w zależności od specyfiki zawodu projektowanie różnych układów treści zarówno w kanonie obligatoryjnym, jak i dostosowanym do indywidualnych potrzeb,
- w modułowym systemie kształcenia należy przyjąć za podstawę sposób osiągnięcia kwalifikacji i kompetencji zawodowych. Zwraca się szczególną uwagę na to że:
 - » zdobywający kwalifikacje demonstruje umiejętność wykonania pracy zgodnie ze standardami (normami) wymaganymi na danym stanowisku pracy,
 - » występuje systematyczna kontrola postępów i osiągnięć uczniów, która pozwala na eliminowanie niepowodzeń szkolnych,
- w projektowaniu modułowego programu kształcenia zawodowego należy uwzględnić następujące zasady:
 - » programy nauczania dla zawodów odzwierciedlają wymagania konkretnej pracy i uwzględniają indywidualne cechy i doświadczenia osób podejmujących naukę,
 - » w procesie kształcenia następuje integracja teorii z praktyką, wspierana stosowaniem aktywizujących metod nauczania i uczenia się,
 - » nauczanie odbywa się na zasadach stopniowego przyswajania wiedzy oraz kształtowania umiejętności i cech osobowości; przejście do kolejnego poziomu następuje po zaliczeniu przez ucznia poziomu poprzedzającego,
 - » elastyczność programów, możliwość modyfikacji i uzupełnień strukturalnych elementów programów zapewnia uczącym się uzyskanie okre-

ślonych umiejętności i wiedzy oraz ukształtowanie pożądanych cech osobowości,

- » moduły kształcenia w zawodzie integrują treści z różnych dziedzin wiedzy i działalności praktycznej. Interdyscyplinarny charakter modułów wpływa na zmianę funkcji i kompetencji nauczycieli, organizacji zajęć oraz metod nauczania i uczenia się,
- » modułowe programy nauczania „zrywają” z przedmiotowym układem treści kształcenia; modułowy układ treści stanowi odbicie zadań zawodowych,
- » obudowa dydaktyczna (pakiet edukacyjny) stanowiąca integralną część programów jest ukierunkowana na ucznia, umożliwia samodzielną naukę lub pod kierunkiem nauczyciela, z wykorzystywaniem technik multimedialnych,
- » moduł i jednostki modułowe są oceniane i zaliczane osobno, co umożliwia uczącemu się uzyskanie zaświadczenia (świadectwa) potwierdzającego nabycie określonych kompetencji i kwalifikacji,
- » nauczyciel występuje w roli doradcy, partnera, który organizuje i kieruje przebiegiem procesu dydaktycznego oraz dostarcza informacji zwrotnej o postępach uczących się,
- » opracowanie modułowego programu nauczania wymaga współpracy wielu specjalistów, odpowiednich kompetencji merytorycznych osób odpowiedzialnych za ich przygotowanie, w szczególności dotyczących identyfikowania, analizy zadań i czynności zawodowych, jak również ich ekstrapolacji na zadania dydaktyczne.”¹⁵

„W działalności placówki edukacyjnej program nauczania stanowi podstawę planowania, realizacji, kierowania i kontroli procesu nauczania i uczenia się. Równocześnie umożliwia on dobór informacji w podręcznikach oraz innych materiałach dydaktycznych i metodycznych (dla nauczycieli). Ważną kwestią jest mechanizm dochodzenia do tworzenia oferty programowej. Warto mieć na uwadze również fakt, że szkoły i ośrodki kursowe posiadają w tym zakresie kilka możliwości do wyboru:

- mogą dobrać i bezpośrednio stosować programy z ogólnodostępnych wyka-

[15] Józef Grzych, *Kształcenie zawodowe i modułowe oraz partnerstwo lokalne na rzecz rynku pracy i przedsiębiorczości*; Tom I.

zów zatwierdzonych do użytku przez właściwe gremia decyzyjne (np. przez resort edukacji programy dopuszczone do użytku szkolnego, czy też resort pracy modułowe programy szkoleniowe rekomendowane dla rynku pracy) i wdrażać je bezpośrednio do praktyki;

- mogą zmodyfikować ogólnodostępne programy nauczania wybrane z istniejących zbiorów, dopasowując je do własnych potrzeb i oczekiwań klientów (pracodawców, uczniów);
- mogą opracowywać nowe, własne (autorskie) programy nauczania, do których wiedzy jednak przeprowadzenie ewaluacji programu „wyboista droga” przez kolejne fazy: zdiagnozowanie potrzeb w zakresie kształcenia (lub szkolenia), określenie zadań i celów kształcenia, zaplanowanie systemu oceny, przygotowanie i wdrożenie programu.

Jest to zarazem odnawialny cykl działań jaki należy stosować ażeby programy nauczania posiadały akceptowalną jakość rynkową.¹⁶”

4.1. Etapy wdrażania kształcenia modułowego

Wdrażanie kształcenia z wykorzystaniem programów modułowych można podzielić na działania związane z organizacją pracy szkoły oraz dydaktyczne:¹⁷

1. Organizacyjne:
 - opracowanie nowej organizacji pracy szkoły,
 - zatwierdzenie organizacji pracy szkoły,
 - dostosowanie dokumentów szkolnych do kształcenia w formie modułowej,
 - wybór miejsca i sposobu realizacji zajęć, ewentualnie tworzenie bazy materialnej,
 - zapewnienie wykwalifikowanej kadry pedagogicznej i specjalistycznej,
 - doskonalenie kadry zarządzającej i pedagogicznej (staże, szkolenia metodyczne i specjalistyczne, seminaria, konferencje i warsztaty),
 - pozyskiwanie partnerów i sojuszników,
 - monitorowanie wdrażania.

[16] Krzysztof Symela; Ekspertyza do tematy projektu innowacyjnego Nr 21; *Modernizacja oferty kształcenia zawodowego w powiązaniu z potrzebami lokalnego i regionalnego rynku pracy*.

[17] Jak wdrażać modułowe programy kształcenia zawodowego; Poradnik opracowany w ramach projektu „System wsparcia szkół i placówek oświatowych wdrażających modułowe programy kształcenia zawodowego”; KOWEZiU Warszawa 2011.

2. Dydaktyczne:

- ▶ wykorzystanie istniejących programów nauczania,
- ▶ dostosowanie istniejących programów nauczania do potrzeb szkoły,
- ▶ tworzenie własnych programów nauczania,
- ▶ opracowanie lub modernizacja modułowych programów nauczania (i zatwierdzenie ich) oraz pakietów edukacyjnych do wspomaganie kształcenia modułowego,
- ▶ planowanie pracy dydaktycznej nauczycieli (plany nauczania, scenariusze zajęć, pakiety edukacyjne),
- ▶ przygotowanie innych pomocy dydaktycznych dostosowanych do potrzeb kształcenia modułowego i warunków szkoły,
- ▶ prowadzenie zajęć jednostek modułowych,
- ▶ obserwacja zajęć.

Wdrażanie programów o strukturze modułowej do praktyki szkolnej powinno odbywać się etapowo według zaplanowanej kolejności:

1. Powołanie zespołu nauczycieli i opracowanie koncepcji przygotowania szkoły do modułowej formy kształcenia;
2. Wybór programu o strukturze modułowej.
3. Należy sprawdzić, do jakich zawodów zostały przygotowane programy modułowe i czy są takie w jakich szkoła zamierza kształcić po rozpoznaniu potrzeb rynku pracy.
4. Jeżeli nie ma opracowanych gotowych programów o strukturze modułowej to wybór dotyczy zawodu, którego program kształcenia chcemy poddać modularyzacji lub do jakiego zawodu opracować autorski program kształcenia o strukturze modułowej.
5. Ustalenie potrzeb szkoły i zaplanowanie działań związanych z wdrożeniem kształcenia modułowego.
6. Należy ustalić czy kadra nauczycielska posiada określony, merytoryczny zakres wiedzy i metodologiczne przygotowanie do kształcenia modułowego, czy baza technodydaktyczna jest wystarczająca do realizacji programu lub czy szkoła posiada partnerów mogących udzielić wsparcia w realizacji zadań.
7. Podjęcie decyzji o miejscach realizacji zajęć dydaktycznych.
8. Decyzja dotyczy zajęć, które nie mogą być prowadzone w szkole ze względu

- na brak odpowiedniej bazy technodydaktycznej.
9. Doskonalenie kadry nauczycielskiej w zakresie kształcenia modułowego
 10. Zorganizowanie w szkole wstępnego szkolenia na temat kształcenia modułowego i uzyskanie akceptacji dla tej inicjatywy Rady Pedagogicznej.
 11. Określenie kompetencji pracującej w szkole kadry pedagogicznej i zaplanowanie doskonalenia zawodowego w zakresie wdrażania systemu modułowego.
 12. Przeprowadzenie analizy kosztów wprowadzenia nowej formy kształcenia.
 13. Uzyskanie akceptacji organu prowadzącego i nadzorującego szkołę.
 14. Doposażenie bazy dydaktycznej szkoły i uzupełnienie kadry pedagogicznej.
 15. Konstruowanie programu kształcenia.
 16. Pozyskanie pakietów edukacyjnych wspomagających proces kształcenia modułowego w zawodzie.
 17. Podjęcie ostatecznej decyzji o wprowadzeniu kształcenia modułowego w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę oraz organem nadzoru pedagogicznego.
 18. Opracowanie harmonogramu wdrożenia kształcenia modułowego.
 19. Opracowanie szkolnego planu nauczania na cały cykl kształcenia na podstawie mapy dydaktycznej programu modułowego, harmonogramu zajęć (wykorzystanie pracowni i zasobów ludzkich) oraz przygotowanie danych do arkusza organizacyjnego.
 20. Opracowanie zasad oceniania i promowania, wprowadzenie stosownych zmian w statucie szkoły i innych dokumentach.
 21. Prowadzenie bieżącej analizy realizacji procesu kształcenia modułowego i uzyskiwanych efektów kształcenia.

Ważnym końcowym etapem wdrażania kształcenia modułowego jest w ramach przygotowania organizacji pracy szkoły opracowanie podstawowych dokumentów szkolnych:

1. Statutu szkoły – należy uwzględnić zapisy:
 - ▶ Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. (Dz. U. Nr 61, poz. 624, z 2002 r. Nr 10, poz. 96, z 2003 r. Nr 146, poz. 1416, z 2004 r. Nr 66, poz. 606, z 2005 r. Nr 10, poz. 75, z 2007 r. Dz. U. Nr 35, poz. 222),

- ▶ Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 oraz Nr 130, poz. 906, Dz. U. z 2009 r. Nr 141, poz. 1150, Dz. U. z 2010 r. Nr 156, poz. 1046 oraz Nr 228, poz. 1491, Dz. U. z 2011 r. Nr 35, poz. 178).
2. Arkusza organizacyjnego – należy uwzględnić zapisy Rozporządzenia MENiS z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2002 r. Nr 15, poz. 142, Nr 137, poz. 1155, z 2003 r. Nr 39, poz. 337, Nr 116, poz. 1093, z 2004 r. Nr 43, poz. 393, z 2005 r. Nr 30, poz. 252, z 2008 r. Nr 72, poz. 420 oraz z 2009 r. Nr 54, poz. 442). Arkusz organizacyjny powinien zawierać:
- ▶ Nazwy modułów i jednostek modułowych.
 - ▶ Liczbę godzin w tygodniowym rozliczeniu dla jednostki modułowej.
 - ▶ Liczbę grup.
 - ▶ Liczbę godzin dla nauczycieli.
3. Plany nauczania
4. Ustalić sposób wypełniania dokumentacji przebiegu nauczania:
- ▶ Dzienników lekcyjnych.
 - ▶ Arkuszy ocen.
 - ▶ Indeksów.

Należy przy tym uwzględnić zapisy Rozporządzenia MEN z dnia 24 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. Nr 23, poz. 225, z 2003 r. Nr 107, poz. 1003, 2009 r. Nr 116, poz. 977, oraz z 2010 Dz. U. Nr 156, poz. 1047)

4.2. Dostosowanie istniejącego programu modułowego do potrzeb szkoły

W przypadku doboru już istniejącego programu nauczania szkoła może stosować go w istniejącej formie bądź też zmodyfikować go do własnych potrzeb dostosowując do np. cyklu kształcenia, w miarę zmieniających się technologii wytwarzania lub oczekiwań pracodawców.

Może zaistnieć potrzeba:

- ▶ podzielenia jednostki modułowej o zbyt długim czasie realizacji na mniejsze bardziej dostosowane do cyklu kształcenia lub organizacji pracy szkoły,
- ▶ dostosowanie czasu realizacji jednostki modułowej do wielokrotności jednostki metodycznej,
- ▶ przeniesienia niektórych treści jednostki modułowej do innej jednostki gdzie te treści będą lepiej wykorzystane w cyklu kształcenia,
- ▶ wymiany całej jednostki modułowej na inną bardziej zorientowaną na oczekiwania uczniów lub pracodawców lub też ze względu na zmiany w technologii produkcji,
- ▶ zmiany specjalizacji na inną.

Dokonując zmian w dokumentacji programowej nie można zapominać o obowiązującej nas podstawie programowej dla zawodu i obowiązujących normach prawa oświatowego.

4.3. Procedura opracowania nowego programu modułowego

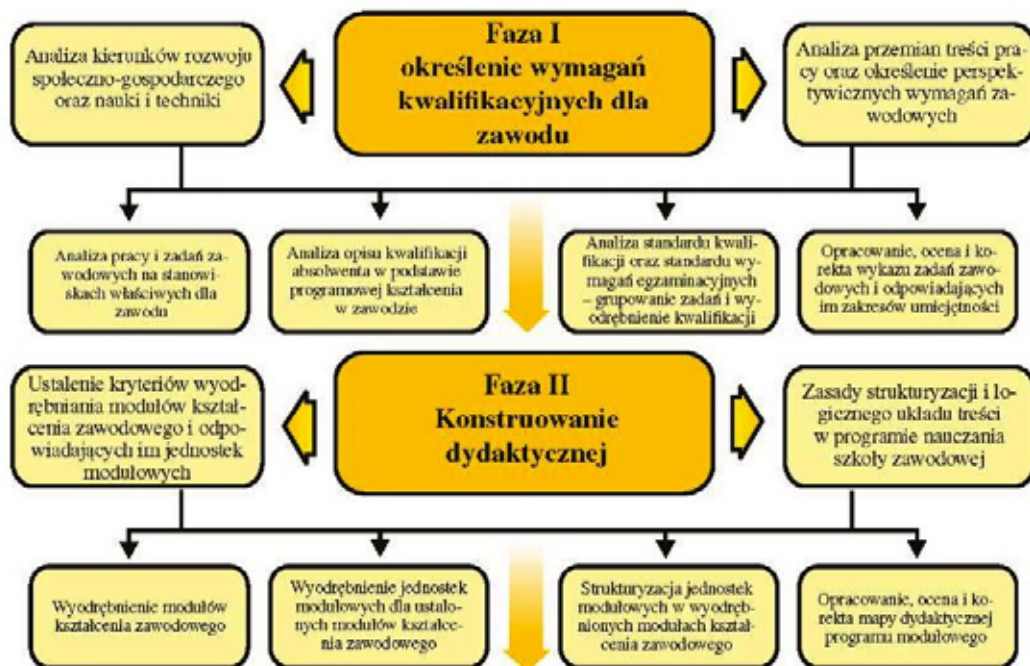
O wiele większym wyzwaniem dla szkoły jest opracowanie nowego, własnego programu autorskiego. Procedura konstruowania modułowych programów nauczania dla zawodu składa się z czterech faz:

- I. Analiza wymagań kwalifikacyjnych dla zawodu.
- II. Konstruowanie dydaktycznej mapy programu nauczania.
- III. Dobór i strukturyzacja treści kształcenia.
- IV. Przygotowanie dydaktycznej obudowy programu – pakietów edukacyjnych.

Faza I. – Analiza wymagań kwalifikacyjnych dla zawodu

1. Analiza kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego oraz nauki i techniki pod kątem wybranego zawodu lub specjalizacji – dokonać analizy i ustalić, gdzie mogą podjąć pracę absolwenci szkoły i jaki będzie zakres ich obowiązków; określić kierunek rozwoju techniki stosowanej w zakładach pracy oraz wymagania pracodawców dotyczące kwalifikacji i zachowań pracowników.
2. Analiza treści pracy oraz określenie perspektywicznych wymagań dla zawodu lub specjalizacji – analiza podstawowych stanowisk pracy, na jakich mogą pracować absolwenci szkoły zgodnie z zapisami podstawy programowej, oraz określić ich potencjalne stanowiska pracy, określenie: typowych zadań, zakresu wiadomości i umiejętności koniecznych do wykonania każdego

- zadania zawodowego, wymagań psychofizycznych właściwych dla zawodu.
- Analiza podstawy programowej – należy dokonać analizy opisu kwalifikacji absolwenta, przeanalizować zadania zawodowe, które będą jednym z podstawowych wyróżników jednostek modułowych.
 - Analiza standardów kwalifikacji zawodowych i standardów wymagań egzaminacyjnych których wymagania muszą zostać uwzględnione podczas pracy nad programem.

- Analiza zadań zawodowych na stanowiskach pracy właściwych dla zawodu – opierając się na wykazie zadań zawodowych wymienionych w podstawie programowej, należy dokonać oceny czy mają one cechy wyróżniające jednostkę modułową a następnie sporządzić wykaz zadań zawodowych, który będzie pomocny przy wyróżnieniu jednostek modułowych.

Faza II. – Konstruowanie dydaktycznej mapy programu nauczania

- Ustalenie kryteriów wyodrębnienia modułów kształcenia w zawodzie i odpowiadających im jednostek modułowych:
 - identyfikacja i pogrupowanie zestawów zadań oraz odpowiadającym im wymagań kwalifikacyjnych tj. umiejętności, wiadomości i cech psychofizycznych (w oparciu o podstawy programowe, standardy kwalifikacji zawodowych i standardy wymagań egzaminacyjnych),

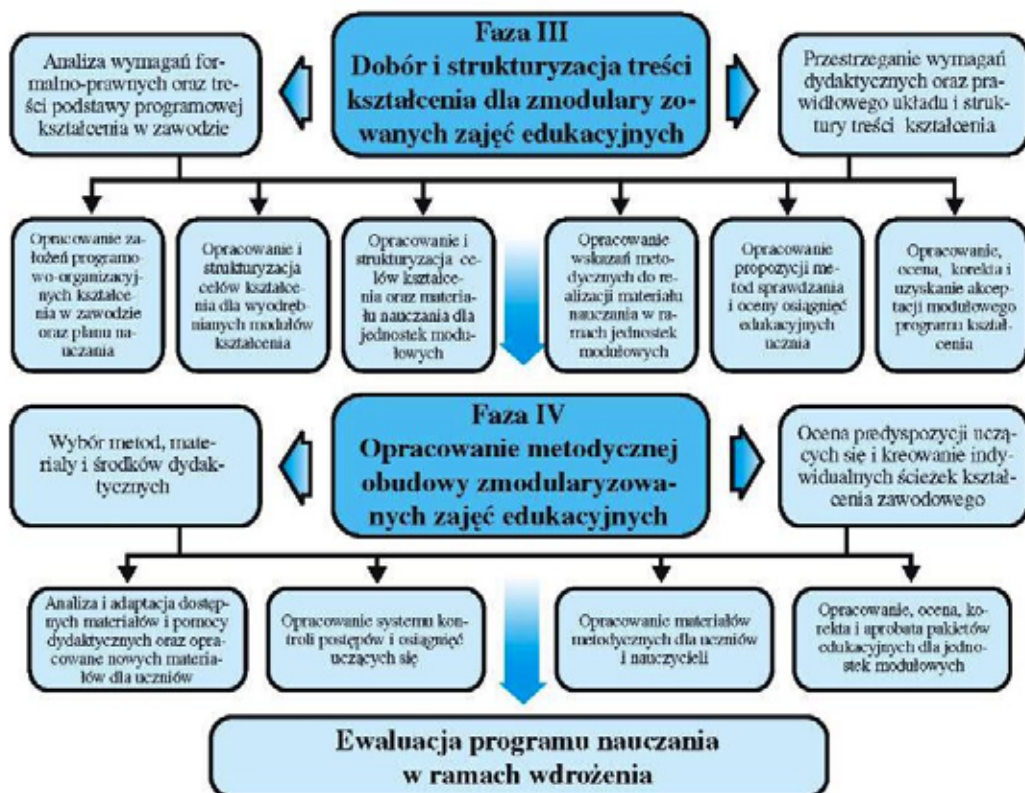

- ▶ zweryfikowanie i uporządkowanie zestawu zadań oraz odpowiadającym im wymagań kwalifikacyjnych według specyfiki czterech rodzajów kwalifikacji (ponadzawodowych, ogólnozawodowych, podstawowych dla zawodu i specjalistycznych),
2. Wyodrębnienie modułów kształcenia w zawodzie i jednostek modułowych, dokonanie identyfikacji zadań zawodowych oraz przyporządkowanie umiejętności określonym zadaniom:

Umiejętności zawodowe	Zadania zawodowe									
	Z1	Z2	Z3							Zn
U 1										
U 2										
U 3										
U n										

- ▶ wyodrębnienie modułów kształcenia na podstawie analizy logicznych związków zadań i umiejętności,
 - ▶ dokonanie podziału modułów wg przyjętej kategorii modułów (podstawy działalności zawodowej, podstawy zawodu, podstawowe prace w zawodzie, specjalistyczne prace w zawodzie),
 - ▶ nadanie modułom symboli i nazw,
- Symbol modułu składa się z następujących elementów: symbol cyfrowy zawodu według klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, symbol literowy oznaczający kategorię modułu (P - moduł ponadzawodowy, O - moduł ogólnozawodowy, Z- moduł zawodowy, S- moduł specjalizacyjny)
- Np.: 311[20].O2 oznacza,
- 311[20] – symbol cyfrowy zawodu,
- O2 – drugi moduł ogólnozawodowy,
- sporządzenie układu strukturalnego modułów kształcenia ukazującymi wzajemne powiązania pomiędzy modułami,

- ▶ wyodrębnienie jednostek modułowych dla ustalonych modułów kształcenia – należy uwzględnić związki logiczne i związki między czynnościami składającymi się na zadania zawodowe,
- ▶ nadanie jednostkom modułowym symboli,
Np.: 311[20].O2.01 oznacza:
311[20] – symbol cyfrowy zawodu,
O2 – drugi moduł ogólnie zawodowy,
01 – pierwszą jednostkę modułową wyodrębnioną w drugim module ogólnozawodowym,
- ▶ nadanie jednostkom modułowym nazw – nazwa jednostki powinna być czynnościowa, odpowiadać zadaniom zawodowym wyróżnionym w opisie pracy i odzwierciedlać treść pracy zawodowej np. wykonywanie lutowanych połączeń zakładkowych.

Faza III. – Dobór i strukturyzacja treści kształcenia

Należy przeprowadzić analizę wymagań formalno-prawnych oraz treści podstawy programowej kształcenia w zawodzie oraz analizę wymagań dydaktycznych oraz układu i struktury treści kształcenia a następnie:

1. Opracować założeni programowo-organizacyjne kształcenia w zawodzie oraz planów nauczania:
 - ▶ opracować wstęp do programu – realizacja treści programowych wymaga zamieszczenia w programie wskazań dotyczących ukierunkowania organizacji modułowego procesu kształcenia w zawodzie i całokształtu problemów, wymagań dla zawodu oraz zaleceń dotyczących organizacji i realizacji procesu kształcenia modułowego,
 - ▶ opracować opis pracy w zawodzie – zawiera elementy zamieszczone w podstawie programowej kształcenia w zawodzie i uwzględniające potrzeby gospodarki i rynku pracy, postęp naukowo-techniczny i organizacyjny: typowe stanowiska pracy, zadania zawodowe, umiejętności zawodowe, wymagania psychofizyczne właściwe dla zawodu,
 - ▶ opracować zalecenia dotyczące organizacji procesu kształcenia (niezbędne do opracowania dokumenty to: klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego, ramowe plany nauczania) – zamieszcza się: cele kształcenia w zawodzie, charakterystykę modułów i określa się ich rolę w procesie nauczania-uczenia się, zadania nauczyciela w procesie kształcenia, efektywne metody nauczania-uczenia się, sprawdzania i oceniania szkolnych osiągnięć uczniów, techniczne i dydaktyczne warunki organizacji procesu kształcenia, formy pracy uczniów oraz podstawowe zadania i funkcje szkoły dotyczące organizacji procesu kształcenia,
 - ▶ opracować szkolne plany nauczania – opracowuje się w oparciu o ramowe plany nauczania dla danego typu szkoły.
2. Opracować cele kształcenia dla modułów.

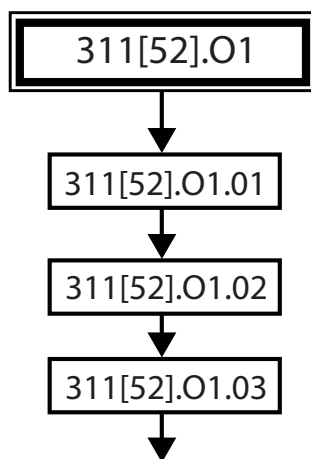
Cele kształcenia w modułach określa się przez transformację celów kształcenia z poszczególnych bloków programowych podstawy programowej dla zawodu. Przy opracowaniu celów kształcenia modułu należy brać pod uwagę także zadania zawodowe przyporządkowane do danego modułu i listę kwalifikacji zawodowych absolwenta. Zapisuje się cele kształcenia operacyjnie stosując czasowniki w formie niedokonanej. Stosuje się przy tym formułę: W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć np. charakteryzować urządzenia i sprzęt diagnostyczny, lub dobierać sprzęt ochrony osobistej itp. Inne przykłady czasowników w formie niedokonanej to: analizować, porównywać,

planować, wykonywać, opracowywać, wykazywać, rozpoznawać, rozróżniać itd. Stopień uogólnienia celów kształcenia w poszczególnych modułach powinien być porównywalny. Poprawnie sformułowane cele kształcenia powinny być: jednoznaczne, obserwowalne, wykonalne, odpowiednie mierzalne.

3. Sporządzić wykaz jednostek modułowych np:

Symbol jednostki modułowej	Nazwa jednostki modułowej	Orientacyjna liczba godzin na realizację
311[52].01.01	Stosowanie wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przepisów przeciwpożarowych i ochrony środowiska	6
311[52].01.02	Posługiwanie się dokumentacją techniczną i technologiczną	18

4. Sporządzić schemat układu jednostek modułowych.

5. Sporządzić wykaz literatury.

W wykazie literatury zamieszcza się podręczniki, książki pomocnicze oraz inne pozycje ściśle związane z tematyką modułu i jednostek modułowych i jednocześnie będące najnowszymi pozycjami wydawniczymi. W wykazie podaje się: autora, tytuł, wydawnictwo, miejsce wydania i rok wydania np.: Dobrzański L.: Metaloznawstwo i obróbka cieplna. WSiP, Warszawa 2004.

6. Określić szczegółowe cele kształcenia dla jednostek modułowych.
Szczegółowe cele kształcenia określa się na podstawie celów danego modułu, celów z podstawy programowej oraz wykazu jednostek modułowych. Zapisuje się je za pomocą czasowników operacyjnych stosując czasowniki w formie dokonanej (bezokolicznik). Podobnie jak w przypadku modułu stosuje się formułę: W wyniku procesu kształcenia uczeń/słuchacz powinien umieć np. scharakteryzować, dobrać, zanalizować, porównać, zaplanować, wykonać, opracować, wykazać, rozpoznać, rozróżnić, zinterpretować itd.
7. Dobierać materiał nauczania dla jednostek modułowych.
Mając opracowany zestaw celów kształcenia dla jednostki modułowej należy opracować materiał nauczania. Ma on umożliwić zrealizowanie wcześniej ustalonych celów kształcenia w jednostce modułowej. Zapisuje się go w formie równoważników zdań (np. narzędzia do prac blacharskich, proces technologiczny toczenia wałka, zasady bezpieczeństwa podczas wykonywania prac tokarskich). Materiał nauczania musi przy tym zawierać treści istotne z punktu widzenia wykonywania przyszłej pracy i jednocześnie aktualne (zgodne z rozwojem techniki i technologii).
8. Zaplanować ćwiczenia.
Ćwiczenia należy tak zaplanować by umożliwiały kształtowanie wszystkich umiejętności określonych w szczegółowych celach kształcenia. Propozycje ćwiczeń zapisuje się w formie zdaniowej. Efekty wykonania ćwiczeń muszą być obserwowalne i mierzalne.
9. Zaplanować środki dydaktyczne.
Należy przedstawić wykaz podstawowych środków dydaktycznych (pomocy dydaktycznych, materiałów dydaktycznych, technicznych środków kształcenia, pedagogicznych środków pracy) niezbędnych do realizacji treści nauczania jednostki modułowej.
10. Opracować wskazania metodyczne do realizacji programu jednostki.
Wskazówki metodyczne mają pomóc nauczycielowi w projektowaniu zajęć. Należy przedstawić: związki między treściami kształcenia zawartymi w jednostce modułowej a treściami innych jednostek oraz wynikającą z tych powiązań kolejność ich realizacji, tematykę najistotniejszą dla zawodu, wskazać zagadnienia najtrudniejsze do opanowania przez uczniów, elementy istotne w realizacji celów kształcenia oraz wskazania metodyczne dotyczące efek-

tywnych metod nauczania–uczenia się, sposób organizacji zajęć i miejsce ich realizacji, wyposażenie pracowni, propozycje liczebności i organizacji grup uczniowskich.

11. Opracować propozycję metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych
W tym elemencie programu należy zamieścić: propozycje kryteriów oceny poziomu i zakresu umiejętności określonych w celach kształcenia, propozycje metod sprawdzania osiągnięć edukacyjnych ucznia, propozycje testu diagnostycznego i sumującego, wskazówkę na opanowanie jakich umiejętności zwracać szczególną uwagę, sposoby samokontroli przez uczniów.
12. Opracować tabelę korelacji modułów i jednostek modułowych.

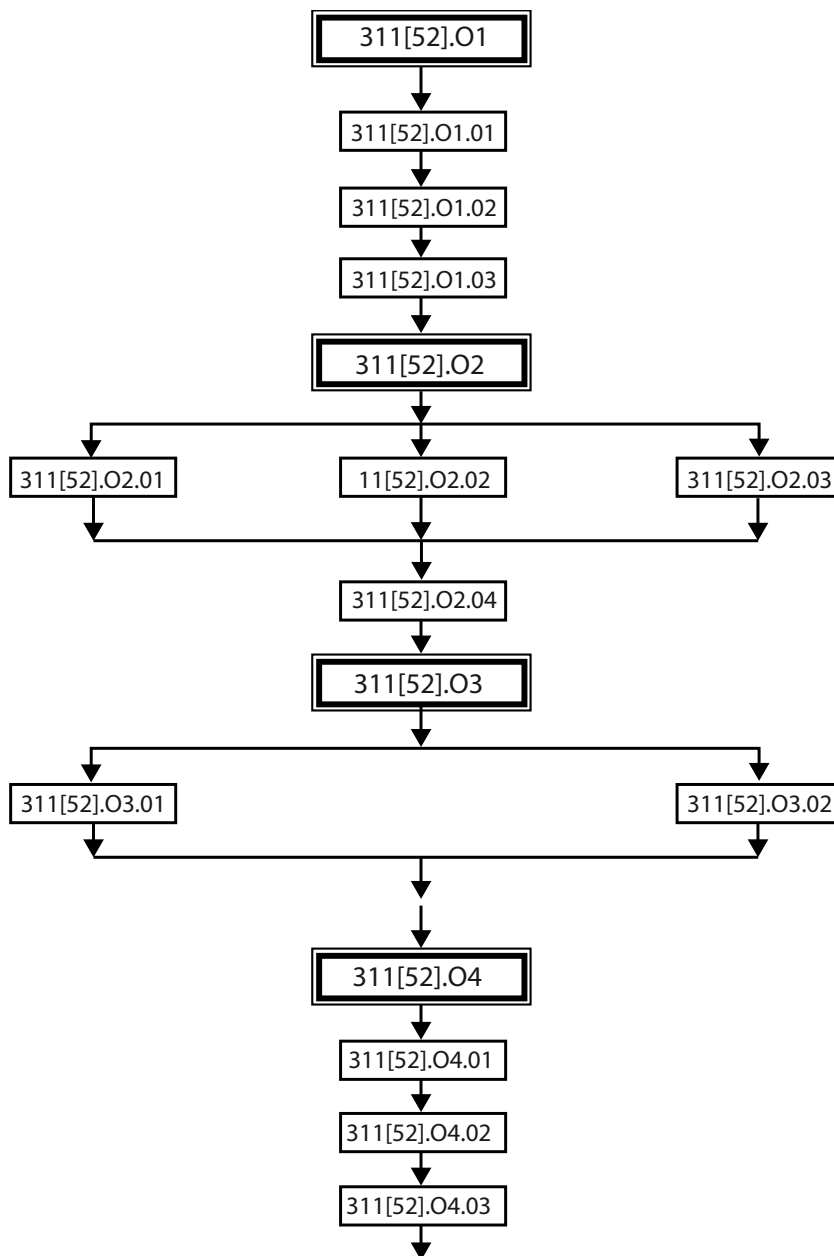
np.:

Symbol jednostki modułowej	Wykaz modułów i jednostek modułowych	Orientacyjna liczba godzin na realizację
	Moduł 311[52].01 Konstrukcje mechaniczne	72
311[52].01.01	Stosowanie wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przepisów przeciwpożarowych i ochrony środowiska	6
311[52].01.02	Posługiwanie się dokumentacją techniczną i technologiczną	18
311[52].01.03	Stosowanie materiałów konstrukcyjnych	12
311[52].01.04	Badanie materiałów konstrukcyjnych	12
311[52].01.05	Konstruowanie elementów maszyn	24
	Moduł 311[52].02 Techniki wytwarzania	60
311[52].02.01	Wykonywanie podstawowych operacji w procesach obróbki ręcznej	18
311[52].02.02	Wykonywanie części maszyn w procesach obróbki skrawaniem	12
311[52].02.03	Wykonywanie części maszyn w procesach odlewania, obróbki plastycznej i cieplnej	18
311[52].02.04	Wykonywanie połączeń rozłącznych i nierozłącznych	12

13. Sporządzić dydaktyczną mapę programu modułowego czyli schemat blokowy powiązań pomiędzy modułami i ich jednostkami dla całego programu.
Należy połączyć w całość wcześniej opracowane schematy blokowe poszczególnych modułów i jednostek modułowych. Sporządzając mapę dydaktyczną programu należy dokładnie zaplanować układy powiązań między modułami i jednostkami modułowymi i ich kolejność realizacji. O kolejności realizacji poszczególnych jednostek modułowych podejmuje się decyzje na podstawie

analizy umiejętności już nabytych przez uczącego się a decydujących o możliwości realizacji kolejnych umiejętności, których podstawę stanowią te wcześniej nabyte.

Zredagować końcową wersję programu kształcenia modułowego i przekazać do recenzji i zatwierdzenia. Należy dodatkowo oprócz elementów wcześniej wskazanych opracować stronę tytułową i spis treści programu nauczania.

Faza IV. – Opracowanie metodycznej obudowy zajęć edukacyjnych

Kształcenie modułowe powinno się charakteryzować wysokim udziałem samo-kształcenia, które wymaga odpowiednio przygotowanych materiałów w postaci pakietów edukacyjnych. Pakiet edukacyjny to zbiór uporządkowanych materiałów do nauczania (pakiet dla nauczyciela) i uczenia się (pakiet dla ucznia) stanowiący obudowę dydaktyczną każdej jednostki modułowej. Jeżeli brak jest pakietów to przynajmniej nie może zabraknąć instrukcji, tematów ćwiczeń, tematów projektów i zadań. Dla programów modułowych zatwierdzonych przez MEN opracowane zostały pakiety edukacyjne i udostępnione są nieodpłatnie na stronie KOWEziU. W przypadku wdrażania autorskiego modułowego programu nauczania lub programu modułu specjalizacyjnego konieczne jest samodzielne opracowanie obudowy dydaktycznej jednostek modułowych.

Podstawą do projektowania pakietów edukacyjnych są:

- programy poszczególnych jednostek modułowych,
- odpowiednio dobrana literatura merytoryczna,
- odpowiednio dobrana literatura metodyczna,
- inne źródła informacji.

Podczas projektowania pakietów edukacyjnych należy:

- dokonać analizy treści programu jednostki modułowej (określić kategorie celów i poziomy wymagań),
- uszczegółwić cele kształcenia, określić warunki ich realizacji oraz standardy wykonania,
- dokonać strukturalizacji materiału nauczania oraz określić związki i zależności zachodzące między jego elementami,
- zaplanować strategie dydaktyczne oraz metody i formy nauczania – uczenia się,
- określić zakres wykorzystania materiałów dydaktycznych w realizacji celów kształcenia.

Struktura pakietu edukacyjnego dla ucznia jest następująca:

1. Wprowadzenie – zawiera: informacje o przeznaczeniu poradnika, krótką charakterystykę poszczególnych rozdziałów, informacje o treściach kształcenia szczególnie istotnych i trudnych do opanowania, informacje o konieczności przestrzegania określonych przepisów wynikających ze specyfiki kształcenia w zawodzie, potrzebie kształtowania właściwych postaw zawodowych.

2. Wymagania wstępne – określenie poziomu wiedzy i umiejętności jakie uczeń musi posiadać przed rozpoczęciem procesu kształcenia niezbędnych do osiągnięcia celów danej jednostki modułowej.
3. Cele kształcenia – wykaz nowych umiejętności które uczeń nabyte w wyniku realizacji programu jednostki modułowej – przeniesione z jednostki modułowej szczegółowe cele kształcenia.
4. Materiał nauczania poszczególnych etapów kształcenia jednostek modułowych:
 - ▶ skondensowana wiedza niezbędna do wykonywania ćwiczeń (podstawowe pojęcia, symbole, definicje, wyjaśnienia terminów np. technologicznych, rysunki, schematy, opisy budowy oraz zasady działania maszyn i urządzeń, opisy stosowanych technologii, inne informacje specyficzne dla zawodu),
 - ▶ pytania sprawdzające wiedzę niezbędną do wykonania ćwiczeń i wspomagające planowanie przebiegu ćwiczeń i umożliwiają uczniowi samoocenę stopnia przygotowania do wykonywania zaplanowanych ćwiczeń,
 - ▶ zestawy ćwiczeń z postawionymi zadaniami i wskazującymi co i w jaki sposób uczeń ma wykonać, umożliwiające ukształtowanie umiejętności: planowania pracy, organizowania stanowiska roboczego, wykonawcze, prezentowania swojej pracy i osiągnięć edukacyjnych,
 - ▶ sprawdzianem postępów – teoretyczny (wraz z instrukcją dla ucznia i kartą odpowiedzi) i umiejętności praktycznych (wraz z instrukcją testowania, niezbędną dokumentacją do wykonania zadania, kryteriami oceniania) umożliwiające dokonanie samooceny przez ucznia).
5. Sprawdzian osiągnięć – zestaw przykładowych zadań testowych w zakresie całej jednostki modułowej umożliwiających uczniowi samodzielne sprawdzenie poziomu swoich umiejętności, zachęca do dokonania samooceny postępów edukacyjnych i refleksji na temat dalszej nauki.
6. Literaturę dla ucznia.

Strukturę takiego pakietu doskonale obrazuje przykładowy spis treści pakietu stanowiącego obudowę dydaktyczną programu jednostki modułowej 724[01].Z2.03 „Wykonywanie obróbki ręcznej” zawartego w modułowym programie nauczania dla zawodu elektryk 724[01].

- 1. Wprowadzenie**
 - 2. Wymagania wstępne**
 - 3. Cele kształcenia**
 - 4. Materiał nauczania**
 - 4.1. Bezpieczeństwo i higiena pracy, ochrona przeciwpożarowa i ochrona środowiska**
 - 4.1.1. Materiał nauczania
 - 4.1.2. Pytania sprawdzające
 - 4.1.3. Ćwiczenia
 - 4.1.4. Sprawdzian postępów
 - 4.2. Organizacja stanowiska do obróbki ręcznej.**
 - 4.2.1. Materiał nauczania
 - 4.2.2. Pytania sprawdzające
 - 4.2.3. Ćwiczenia
 - 4.2.4. Sprawdzian postępów
 - 4.3. Przyrządy pomiarowe. Pomiar długości. Pomiar średnicy wałka i otworu. Pomiar skoku gwintu. Pomiar bicia osiowego i promieniowego wałków.**
 - 4.3.1. Materiał nauczania
 - 4.3.2. Pytania sprawdzające
 - 4.3.3. Ćwiczenia
 - 4.3.4. Sprawdzian postępów
 - 4.4. Organizacja stanowiska do trasowania. Narzędzia, przyrządy i materiały do trasowania**
 - 4.4.1. Materiał nauczania
 - 4.4.2. Pytania sprawdzające
 - 4.4.3. Ćwiczenia
 - 4.4.4. Sprawdzian postępów
 - 4.5. Piłowanie**
 - 4.5.1. Materiał nauczania
 - 4.5.2. Pytania sprawdzające
 - 4.5.3. Ćwiczenia
 - 4.5.4. Sprawdzian postępów
-
-
-

- 5. Sprawdzian osiągnięć**
- 6. Literatura**

Jak widać, podstawową zawartość takiego poradnika stanowi materiał nauczania i zestawy ćwiczeń tak dobrane aby umożliwiły osiągnięcie założonych celów kształcenia.

Struktura poradnika dla nauczyciela przedstawia się następująco:

1. Wprowadzenie – kierowane do nauczyciela, który będzie korzystał z poradnika realizując program nauczania określonej jednostki modułowej (podaje się w nim informacje dotyczące zawartości poradnika, zwraca uwagę na szczególnie ważne treści oraz proponuje metody nauczania i formy organizacyjne pracy uczniów).
2. Wymagania wstępne – jak w poradniku dla ucznia.
3. Cele kształcenia – jak w poradniku dla ucznia.
4. Przykładowe scenariusze zajęć do prowadzenia zajęć dydaktycznych z uwzględnieniem metod zalecanych w programie jednostki modułowej.
5. Ćwiczenia zgodne z zapisami w poradniku dla ucznia wraz ze wskazówkami do realizacji i zalecanymi metodami nauczania – uczenia się, i środkami dydaktycznymi.
6. Test pisemny.
7. Test umiejętności praktycznych.
8. Literatura dla nauczyciela.

Strukturę takiego pakietu doskonale obrazuje przykładowy spis treści pakietu stanowiącego obudowę dydaktyczną programu jednostki modułowej (311[26].Z1.03 Badanie metali i stopów) zawartego w modułowym programie nauczania dla zawodu technik odlewnik 311[26]:

1. Wprowadzenie

2. Wymagania wstępne

3. Cele kształcenia

4. Przykładowe scenariusze zajęć

5. Ćwiczenia

5.1. Badanie właściwości mechanicznych metali i ich stopów

5.1.1. Ćwiczenia

5.2. Badanie właściwości technologicznych metali i ich stopów

5.2.1. Ćwiczenia

5.3. Badanie makroskopowe metali i ich stopów

5.3.1. Ćwiczenia

5.4. Mikroskopowe badania metalograficzne

5.4.1. Ćwiczenia

5.5. Badanie nieniszczące

5.5.1. Ćwiczenia

5.6. Badania składu chemicznego materiałów

5.6.1. Ćwiczenia

6. Ewaluacja osiągnięć ucznia

7. Literatura

Budowa i skład poszczególnych elementów jest już inny, ukierunkowany na potrzeby nauczyciela związane ze sposobem realizacji organizacji uczenia się. W ćwiczeniach znajdziemy oprócz samej treści zadania polecenia i wskazówki do realizacji ćwiczeń, wskazówki co do czynności jakie uczeń musi kolejno wykonać, zalecenia co do zastosowania metody nauczania-uczenia się, wskazówki do wyposażenie stanowiska pracy.

W rozdziale ewaluacja osiągnięć ucznia zamieszcza się przykłady narzędzi pomiaru dydaktycznego umożliwiające ewaluację osiągnięć ucznia:

1. Test zawierający:
 - plan testu sporządzony w formie tabelarycznej,
 - punktację zadań,
 - propozycję norm wymagań,
 - instrukcję dla nauczyciela,
 - instrukcję dla ucznia,
 - kartę odpowiedzi.
2. Zadanie projektowe lub typu „próba pracy” ewentualnie drugi test osiągnięć ucznia.

Ostatni element pakiety to literatura merytoryczna przydatna do prawidłowej realizacji procesu kształcenia uzupełniona o pozycje literatury metodycznej z zakresu kształcenia zawodowego oraz inne źródła informacji.

4.4. Zasady opracowania programu nauczania do specjalizacji

Niekiedy jedyne zmiany w istniejącym już programie modułowym niezbędne są ze względu na konieczność dostosowania programu do wymogów lokalnego rynku pracy poprzez opracowanie programu nauczania do specjalizacji.

Może być on opracowany w następujących przypadkach:

- 1) W programie nauczania zaplanowano wyłącznie godziny do realizacji, bez programu.
- 2) W programie opracowano program specjalizacji, lecz nie odpowiada on szkole.

Procedura opracowania programu nauczania do specjalizacji jest następująca:

I etap: określenie specjalizacji, do jakiej ma być opracowany program nauczania poprzez dokonanie analizy potrzeb rynku pracy oraz możliwości szkoły.

II etap: określenie zadań zawodowych, jakie będzie wykonywał absolwent pracujący na stanowisku pracy związanym ze specjalizacją.

III etap: podjęcie decyzji w zakresie struktury programu.

IV etap: opracowanie programu:

- 1) dokonanie analizy stanowisk pracy,
- 2) określenie jednostek modułowych w module specjalizacyjnym,
- 3) opracowanie tabeli jednostek w module specjalizacyjnym w oparciu o plan kształcenia w zawodzie,
- 4) opracowanie dydaktycznej mapy programu.
- 5) opracowanie wykazu literatury.

Kolejne etapy są identyczne jak w przypadku opracowywania programu modułowego.

Jeżeli natomiast w modułowym programie nauczania uwzględniony jest moduł specjalizacyjny ale szkoła z różnych przyczyn nie chce wprowadzać specjalizacji to godziny przewidziane na moduł specjalizacyjny należy rozdzielić na inne moduły. W tak zmodernizowanym programie nauczania należy dodać treści dostosowujące go do oczekiwań rynku i przygotowujące do zdawania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

4.5. Dostosowanie programów nauczania do wymogów reformy programowej

W związku z realizowaną reformą programową i zmianą bardzo wielu norm prawnych a przede wszystkim zasadniczej zmianie podstaw programowych konieczne będzie dostosowanie programów nauczania do nowych przepisów.

Zarówno proces dostosowania jak i tworzenia nowych programów będzie w początkowym okresie przysparzał wielu trudności. Problemy związane z tworzeniem nowych programów nauczania dla zawodów spowodowane będą:

- 1) Inną strukturą podstawy programowej;
- 2) Nieznajomością struktury podstawy przez pracodawców którzy powinni uczestniczyć w ich tworzeniu;
- 3) Większą liczbą godzin kształcenia praktycznego;
- 4) Brakiem nauczycieli i przedstawicieli pracodawców mających doświadczenie w tworzeniu programów nauczania w zawodzie zgodnie z nową podstawą programową.

Przystępując do opracowania programu trzeba będzie zgodnie z procedurami złożyć podstawę programową dla zawodu a następnie dokonać jej analizy i sprawdzić, które treści są realizowane przez przyjęty w szkole program nauczania. Dopiero wtedy można będzie podjąć decyzję i dokonać korekty programu. Może wystarczyć poszerzenie o dodatkowe treści wynikające z nowych podstaw programowych poprzez włączenie nowych treści do realizowanych w szkole modułów albo przez dodanie modułu, który będzie poświęcony tylko różnicom programowym pamiętając, że moduły programu muszą wyczerpywać podstawę programową w co najmniej 80% godzin – w ramach 20 % możemy dodawać inne jednostki programu.

V. ROLA NAUCZYCIELA W PROCESIE KSZTAŁCENIA

Rola współczesnego nauczyciela kształcenia zawodowego, jako promotora przemian jakościowych w edukacji jest ważna, trudna i ogromnie odpowiedzialna. To nauczyciel ma urzeczywistniać nowe oblicze szkoły, realizować liczne zadania związane z wprowadzaną reformą programową. Dynamiczne zmiany systemu oświaty w naszym kraju, stawiają nowe wyzwania nauczycielom, wymagających wysokich kwalifikacji zawodowych. Nauczyciel poza przygotowaniem, na które składa się wiedza merytoryczna i pedagogiczna, powinien umieć tworzyć i podtrzymywać kontakty interpersonalne oraz uczyć tego swoich podopiecznych. Kompetencyjność, profesjonalizm, zaangażowanie i odpowiedzialność – uznanie w świecie atrybutu zawodu nauczycielskiego winny być rozważone w szeroko rozumianym kontekście edukacyjnym.

W załączniku do Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. z dnia 22 września 2004 r.) zapisano:

„II. SYLWETKA ABSOLWENTA

Absolwent studiów i studiów podyplomowych w specjalizacji nauczycielskiej powinien być przygotowany do kompleksowej realizacji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych zadań szkoły. W związku z tym powinien posiadać przygotowanie w zakresie:

- 1) wybranych specjalności nauczycielskich, tak aby w sposób kompetentny przekazywać nabytą wiedzę oraz samodzielnie ją pogłębiać i aktualizować, a także integrować ją z innymi dziedzinami wiedzy,
- 2) psychologii i pedagogiki, tak aby pełnić funkcje wychowawcze i opiekuńcze, wspierać wszechstronny rozwój uczniów, indywidualizować proces nauczania, zaspokajać szczególne potrzeby edukacyjne uczniów, organizować życie społeczne na poziomie klasy, szkoły i środowiska lokalnego, współpracować z innymi nauczycielami, rodzicami i społecznością lokalną,
- 3) dydaktyki przedmiotowej, tak aby skutecznie prowadzić zajęcia edukacyjne, rozbudzać zainteresowania poznawcze oraz wspierać rozwój intelektualny uczniów przez umiejętny dobór metod aktywizujących, technik nauczania i środków dydaktycznych, a także badać i oceniać osiągnięcia

uczniów oraz własną praktykę,

- 4) posługiwania się technologią informacyjną, w tym jej wykorzystywania w nauczaniu przedmiotu (prowadzeniu zajęć),
- 5) zaawansowanej znajomości języka obcego.

Absolwent studiów i studiów podyplomowych w specjalizacji nauczycielskiej powinien ponadto być przygotowany do:

- 1) współpracy z uczniami i nauczycielami, środowiskiem rodzinnym uczniów oraz pozaszkolnym środowiskiem społecznym w realizacji zadań edukacyjnych,
- 2) podejmowania zadań edukacyjnych wykraczających poza zakres nauczanego przedmiotu (prowadzonych zajęć) oraz zadań z zakresu edukacji pozaszkolnej,
- 3) samodzielnego tworzenia i weryfikowania projektów własnych działań oraz podejmowania działań upowszechniających wzory dobrej praktyki pedagogicznej,
- 4) kierowania własnym rozwojem zawodowym i osobowym oraz podejmowania doskonalenia także we współpracy z innymi nauczycielami,
- 5) posługiwania się przepisami prawa dotyczącego systemu oświaty oraz statusu zawodowego nauczycieli.

III. WYMAGANE UMIEJĘTNOŚCI

Przygotowanie do zawodu nauczyciela powinno prowadzić do nabycia kompetencji w zakresie:

- 1) dydaktycznym,
- 2) wychowawczym i społecznym - związanym z umiejętnością rozpoznawania potrzeb uczniów oraz zdolnością do współpracy w relacjach międzyludzkich,
- 3) kreatywnym - wyrażającym się zdolnością do samokształcenia, innowacyjnością i niestandardowością działań w powiązaniu ze zdolnościami adaptacyjnymi, mobilnością i elastycznością,
- 4) prakseologicznym - wyrażającym się skutecznością w planowaniu, realizacji, organizowaniu, kontroli i ocenie procesów edukacyjnych,
- 5) komunikacyjnym - wyrażającym się skutecznością zachowań werbalnych i pozawerbalnych w sytuacjach edukacyjnych,
- 6) informacyjno-medialnym - wyrażającym się umiejętnością posługiwania

się technologią informacyjną, w tym jej wykorzystywania w nauczaniu przedmiotu (prowadzeniu zajęć),

- 7) językowym - wyrażającym się znajomością co najmniej jednego języka obcego w stopniu zaawansowanym.”

Przygotowanie nauczyciela do wykonywania zadań zawodowych nie kończy się z chwilą ukończenia szkoły wyższej. Jego praca wiąże się zawsze z obowiązkiem doskonalenia i z ciągłym ustawicznym kształceniem się. Dobrze przygotowany do wykonywania czynności zawodowych nauczyciel to taki, który nie tylko posiada znakomitą wiedzę merytoryczną, ale również ma predyspozycje do wykonywania zawodu i doskonali swoje metodyczne umiejętności.

Raport oświatowy opracowany pod przewodnictwem J. Delorsa ujmuje, iż „jedną z zasadniczych misji kształcenia nauczycieli zarówno początkowego, jak i ustawicznego, jest rozwijanie w nich zalet natury etycznej, intelektualnej i emocjonalnej, których oczekuje od nich społeczeństwo po to, aby następnie kultywowali u swoich uczniów takie same zalety”¹⁸.

Edukacja przyszłości według twórców Raportu, aby spełniała swoje zadanie powinna być organizowana wokół czterech aspektów kształcenia, które dla każdej jednostki stanowią trwałe podstawy wiedzy:

1. Uczyć się, aby wiedzieć, aby rozumieć problemy globalne świata i bliższego środowiska, aby rozwijać swoją osobowość, kształtować twórczo swoje zdolności zawodowe;
2. Uczyć się, aby umieć i działać, ponieważ celem uczenia się jest nie tylko łączenie kultury ogólnej z możliwością zagłębiania wiedzy, uczenia się, jak się uczyć, by móc korzystać z możliwości cywilizacyjnych;
3. Uczyć się aby być – aby łatwiej osiągnąć pełny rozwój osobowości i móc działać nieustannie, zwiększając zdolność do autonomii i osobistej odpowiedzialności;
4. Uczyć się, aby być – oznacza on dążenie do rozwoju ucznia w różnorodnych formach ekspresji i zaangażowania do jego pełnego rozkwitu.

Dla szkoły i nauczyciela oznacza to poszukiwanie nowych celów i dróg wydobywania potencjalnych możliwości twórczych ukrytych w każdym uczniu.

Model nauczyciela według W. Okonia

[18] M. Ochmański (red.); Edukacja w perspektywie integracji Europy; Warszawa 2001, s.239 za Raportem dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem J. Delorsa, Warszawa 1999.

Nauczyciel tradycyjny	Nauczyciel nowoczesny
<p>Program traktuje jako zestaw nieuhierarchizowanych, jednakowo ważnych informacji przeznaczonych do wyuczenia się.</p>	<p>Program (i podręcznik) jest materiałem kształcenia, w którym wyróżnia wartości ważne, do trwałego opanowania i mniej ważne. Największe znaczenie przywiązuje do problemów globalnych.</p>
<p>Za główne swoje zadanie uważa przekazywanie wiedzy programowo- podręcznikowej.</p>	<p>Stosuje zróżnicowane metody kształcenia w celu wywoływania interakcji między nim i uczniami i zaktywizowani a procesu uczenia się.</p>
<p>Przygotowuje plan i treść swoich zajęć (lekcji).</p>	<p>Planuje nauczanie i uczenie się: ustala cele nauczania i uczenia się oraz elementy treści, a także operacje uczniów prowadzące do ich osiągnięcia. Tak dobiera środki i metody nauczania i uczenia się, aby w toku odpowiednio ukształtowanych sytuacji dydaktycznych uczniowie mieli możliwość wykonywania interesujących zadań</p>
<p>Jakość swojego uczenia się ujawnia uczeń przez reprodukcję wiedzy pozyskanej z podręczników oraz innych źródeł.</p>	<p>Jakość swojego uczenia się wykazuje uczeń w toku sprawdzania osiągnięć przez rozwiązywanie problemów i twórcze stosowanie wiedzy w realnych lub symulowanych sytuacjach.</p>
<p>W pracy nauczyciela i uczniów dominują metody werbalne.</p>	<p>Uczeń korzysta z całego bogactwa środków dydaktyczno-wychowawczych - filmem, grami symulacyjnymi, magnetowidami i komputerami włącznie.</p>

<p>W procesie wychowania i nauczania zdecydowanie górują pierwiastki poznawcze.</p>	<p>Praca uczniów polega na harmonijnym łączeniu poznania z przeżywaniem wartości i działaniem zmieniającym rzeczywistość, a jednocześnie kształcenia z wychowaniem.</p>
<p>Nauczanie i wychowanie ma charakter zamknięty, regulują je schematy, zakazy i nakazy.</p>	<p>Edukacja ma charakter otwarty, obok schematów jest w niej dużo miejsca na poczynania nowatorskie i twórcze.</p>

Model zadań nauczycielskich B. Kwiatkowskiej-Kowal i S. Słomkiewicza, uwzględnia zadania aktualne i perspektywiczne:

- rozwijanie samodzielności uczniów,
- pobudzanie ich aktywności poznawczej i praktycznej,
- rozwijanie systemu wartości,
- stwarzanie szansy pełnego wykorzystania możliwości psychicznych uczniów,
- rozwijanie zainteresowań,
- zapewnienie współdziałania w pracy pedagogicznej środowiska,
- usuwanie mikroefektów,
- formułowanie planów życiowych i zawodowych uczniów.

W ostatnich latach nastąpiła ewolucja zawodów funkcjonujących w gospodarce. Powstawanie nowych zawodów oraz zanikanie innych, co sprawia, że należy poszukiwać bardziej efektywnych sposobów dostosowania kształcenia zawodowego i oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Stąd też zrodziła się koncepcja kształcenia modułowego, jako skuteczny sposób radzenia sobie z dynamicznymi zmianami w treściach pracy. Modułowy układ programu kształcenia zawodowego inspirowa nauczycieli do aktywności w zakresie aktualizacji treści kształcenia, a uczących się zaś motywuje do podejmowania działań dydaktycznych w formie zadań i ćwiczeń praktycznych, które prowadzą do uzyskiwania mierzalnych i obserwowalnych efektów nauki, do czego zachęca podejście Komisji Europejskiej w dokumencie „*Europejski Ramy Kwalifikacji w uczeniu się przez całe życie*”.

We wszystkich opracowaniach traktujących o edukacji podkreśla się że oczekuje się takiej, w toku, której przygotowuje się uczniów do uczenia się przez całe życie. Nauczyciel musi mieć wyobrażenie stanu, jaki ma być osiągnięty w wyniku procesu kształcenia. Nauczyciel powinien przyjąć taką koncepcję kształcenia,

która umożliwi uczniom nie tylko zdobycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonywania zawodu, ale także wiedzy i umiejętności o sposobach uczenia się.

W sposób zasadniczy ulegają zmianie relacje uczeń – nauczyciel. Nauczyciel jest doradcą, przewodnikiem i opiekunem uczącego się. Za efekty kształcenia odpowiedzialny jest sam uczący się. Nauczyciel odpowiedzialny jest tylko za badanie postępów edukacyjnych uczącego się. Uczący się, staje się rzeczywistym podmiotem tego procesu kształcenia. Aktywna postawa i samodzielność uczących się ujawnia się w działaniu podczas wykonywania określonych czynności zawodowych, korzystania z różnych źródeł informacji, poszukiwania różnych rozwiązań zaistniałych problemów, podejmowania decyzji oraz innych działań podejmowanych pod opieką nauczyciela. Mają świadomość sensu swojej aktywności, dostrzegają jej użyteczność i związki z wymaganiami przyszłego stanowiska pracy.

Nauczyciel kształcenia zawodowego realizujący innowacyjny, modułowy program nauczania, musi być bardzo dobrze przygotowany do prowadzenia zajęć edukacyjnych.

Przygotowanie nauczyciela powinno składać się z następujących etapów:

- 1) Przygotowania merytorycznego – opracowanie treści kształcenia.
- 2) Przygotowania metodycznego:
 - ▶ określenia rodzaju i typu zajęć dydaktycznych,
 - ▶ dobrania odpowiednich metod kształcenia,
 - ▶ dobrania odpowiednich środków dydaktycznych,
 - ▶ ustalenia czynności nauczyciela i ucznia w procesie dydaktycznym,
 - ▶ ustalenia form i metod oceny osiągnięć edukacyjnych uczniów.
- 3) Przygotowania organizacyjnego:
 - ▶ określenia miejsca prowadzenia zajęć dydaktycznych (pracownia dydaktyczna, warsztaty szkolne, u przedsiębiorcy),
 - ▶ przygotowanie konspektu zajęć,
 - ▶ przygotowanie materiałów dydaktycznych (dokumentacji technicznej, norm, schematów, katalogów maszyn i urządzeń, instrukcji do wykonywania ćwiczeń itp.)

Zadania nauczyciela dotyczące procesu dydaktycznego:

- 1) Określenie celów kształcenia tak, aby uczący się mieli świadomość rodzaju nabywanej wiedzy i możliwości jej praktycznego zastosowania.
- 2) Dobór metod pracy, środków dydaktycznych oraz form organizacji kształ-

czenia do celów kształcenia (metoda ćwiczeń, tekstu przewodniego, przypadków, projektów).

- 3) Ograniczenie aktywności nauczycielskiej w czasie zajęć edukacyjnych, a zwiększanie aktywności uczniów.
- 4) Stosowanie indywidualizacji pracy opartej na samokształceniu kierowanym.
- 5) Zapoznanie uczniów/słuchaczy z zasadami pracy z pakietem edukacyjnym.

Dokonując wyboru metod kształcenia nauczyciel powinien preferować takie, które zapewniają:

- ▶ realizację założonych celów w określonej jednostce modułowej z uwzględnieniem zaplanowanego czasu oraz poziomu intelektualnego i psychofizycznego uczniów,
- ▶ wdrożenie ucznia do samodzielnego i logicznego myślenia,
- ▶ aktywny udział w rozwiązywaniu zadań i problemów,
- ▶ stosowanie zdobytej przez ucznia wiedzy w praktyce,
- ▶ kształtowanie u uczniów określonych umiejętności i nawyków.

Prowadzenie zajęć metodami aktywizującymi i praktycznymi wymaga przygotowania:

- ▶ instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy,
- ▶ instrukcji stanowiskowych,
- ▶ instrukcji wykonywania ćwiczeń,
- ▶ tekstów przewodnich,
- ▶ opisów przypadków,
- ▶ arkuszy obserwacji,
- ▶ kart oceny.

Zadania nauczyciela dotyczące procesu oceniania:

- 1) Opracowanie kryteriów oceniania oraz wymagań programowych do poszczególnych jednostek modułowych.
- 2) Opracowanie narzędzi pomiaru dydaktycznego.
- 3) Sprawdzanie na bieżąco postępów uczniów i w zależności od wyników planowanie dalszej pracy.
- 4) Umożliwienie uczniom kontrolowania własnych postępów.
- 5) Wykorzystanie wyników sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów do

podejmowania decyzji o pojedynczych uczniach, programie kształcenia, doborze metod kształcenia i podnoszeniu, jakości pracy szkoły.

Bibliografia

1. Davis R. H.: *Konstruowanie systemu kształcenia*. PWN, Warszawa 1983.
2. Gerlach R. (red): *Nowy wymiar edukacji zawodowej i ustawicznej*, Bydgoszcz 1998.
3. Guilbert J. J.: *Zarys pedagogiki medycznej*, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1983
4. Karpiński W.: *Kształcenie modułowe*, Zarząd Główny Związku Zakładów Doskonalenia Zawodowego, Warszawa 1994.
5. Moos J. (red): *Liceum techniczne. Założenia programowo – organizacyjne*, Radom 1996, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji
6. Moos J. (red): *Modelowanie kształcenia modułowego*, Wojewódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, Łódź 2000.
7. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu. Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego: *Modułowy program nauczania dla zawodu*, Materiał metodyczny dla autorów programu
8. Niemierko B.: *Pomiar sprawdzający wielostopniowy*. PWN, Warszawa 1990.
9. Niemierko B.: *Pomiar wyników kształcenia*. Warszawa 1999.
10. Niemierko B.: *Między oceną szkolną a dydaktyką*. WSiP, Warszawa 1999.
11. Peruszka U. (redakcja): *Optymalizacja kształcenia zawodowego z punktu widzenia potrzeb rynku pracy*, IPiSS, Warszawa 2002.
12. Praca zbiorowa pod redakcją J. Figurskiego i K. Symeli: *Modułowe programy nauczania w kształceniu zawodowym*, Instytut Technologii Eksploatacji. Radom 2001.
13. Praca zbiorowa pod redakcją Moos J, Sienna M.: *Zmiany w kształceniu zawodowym w obliczu wyzwań rynku pracy*. ŁCDNiKP. Łódź 2009.
14. Rogala G.: *Modularyzacja w edukacji*. [w:] *Kształcenie modułowe*. Warszawa 1994, Zarząd Główny ZZDZ.
15. Symela K.: *Poradnik metodyczny dla autorów modułowych programów szkolenia zawodowego*. Ministerstwo Gospodarki i Pracy. Departament rynku Pracy, Warszawa 2005.

A series of horizontal dashed lines for writing notes.

A series of horizontal dashed lines spanning the width of the page, intended for writing notes.

A series of horizontal dashed lines for writing notes.

A series of horizontal dashed lines spanning the width of the page, providing a template for handwritten notes.

A series of horizontal dashed lines for writing notes.

A series of horizontal dashed lines spanning the width of the page, providing a template for handwritten notes.

A series of horizontal dashed lines for writing notes.

A series of horizontal dashed lines spanning the width of the page, providing a template for handwritten notes.

A series of horizontal dashed lines for writing notes.

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna
im. prof. Szczepana A. Pieniążka w Skierniewicach
Wydział Pedagogiczny, ul. Mazowiecka 1B; 96-100 Skierniewice
www.profesjonalnynauczyciel.pl

ISSN - 2082-8187